

ධම්මනියාමකාවය - 8

පූජ්‍ය ඉලුකේගම අතථදස්සි සවාමීන් වහන්සේ.

පිට කවරයේ ඇතුළුපත්ත.

ධම්මනියාමතාවය - 8

පටිච්චසමුප්පාදය සුතතනතභාෂණීය සහ අභිධම්මභාෂණීය
ලෙස විවරණය කෙරෙන ධර්ම සාකච්ඡා මාලාව.

2021.03.20 දින පවත්වන ලද දේශනය

සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං (නිර්දේශ වර්ණනාව - 2)
ප්‍රවෘත්ති විපාක සහ ප්‍රතිසන්ධි විපාක පැහැදිලි කිරීම.

සංවිධානය : සචන්ද්‍ර සිසිලස ජාත්‍යන්තර ධර්ම දේශනා ගුවන්
විදුලිය සහ සජීවී ධර්ම සාකච්ඡා මණ්ඩපය.

පූජ්‍ය ඉලුකේගම අනුරුද්ධ සවාමීන් වහන්සේ.

ධර්ම දානය පිණිසයි.

පිටපත් කිරීම සහ සංස්කරණය:

එච්.ඒ. අමරතුංග

(දුරකථනය 041 2240228)

තාක්ෂණික දායකත්වය:

චමිලා අමරතුංග

මෙම පොත නැවත මුද්‍රණය කර පිරිසිදු
ධර්මදානයක් වශයෙන් නොමිලයේ
බෙදාහැරීමට කැමැති සැදැහැවතෙක් වේ නම්
දුරකථනයෙන් සංස්කාරක අමතා ඒ සඳහා
අදාළ දේශකයන් වහන්සේගේ අවසරය ලබා
ගන්නා මෙන් කාරුණිකව ඉල්ලා සිටිමු.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
සවනට සිසිලස ජාත්‍යන්තර ධර්ම දේශනා ගුවන් විදුලිය සහ සජීවී ධර්ම
සාකච්ඡා මණ්ඩපයේ අනුග්‍රාහකත්වයෙන්
zoom තාක්ෂණය ඔස්සේ
අකුරැස්ස, ගල්ලල,
ඉදිගස්හේන ආරණ්‍ය සේනාසනාධිපති,
පූජ්‍ය ඉලුකේගම අත්ථදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ,
පටිච්චසමුප්පාදය, සුත්තනිකාභාෂණීය සහ අභිධම්මභාෂණීය ලෙස
විවරණය කෙරෙන ධර්ම සාකච්ඡා මාලාවේ
2021.03.20 වැනි දින පවත්වන ලද
සත්වැනි ධර්ම දේශනාව යි.

සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං (නිර්දේශ වර්ණනාව - 2)
ප්‍රචාන්ති විපාක සහ ප්‍රතිසන්ධි විපාක පැහැදිලි කිරීම
අරමුණු කරන ලද
මෙම ධර්ම දේශනාව
ඉමහත් ශ්‍රද්ධාවෙන් සහ ඔබ සැම කෙරෙහි උපන්
කරුණාවෙන් යුතුව
හැකි තාක් දුරට උන්වහන්සේගේ දේශනා විලාසයෙන් ම
ලිඛිත මාධ්‍යයෙන් සකස් කොට ඔබ අතට පිදීමකි .

සාකච්ඡාවක් ලිඛිතව සකස් කිරීමේදී, දේශනා විලාශය,
වචන උච්චාරණ විලාශය, ශ්‍රවණ තත්ත්වය, කාර්මික තත්ත්වය,
ආදී විවිධ ගැටලු හමුවන තැන් නීතිපතා විද්‍යාමානවේ.

කෙසේ වුව ද වර්තමානයෙහි බොහෝ දෙනා නිබඳ විමසන
ආයතන නිරෝධය පිළිබඳව වූ ක්‍රම වේදය
බුද්ධ දේශනාව අශ්‍රැතවත් හුදී ජනයාට පැහැදිලි කර දීමේ
අරමුණෙන් අප ස්වාමිපාදයන් වහන්සේ අප කෙරෙහි
අනුකම්පාවෙන් කරන ලද මෙම දේශනය හොඳින් හදාරා
පරිශීලණය කොට සමාධිමත්වීමේ උත්සාහය ගන්නා මෙන් ඔබ
සැමගෙන් ඉතා ඕනෑකමින් ඉල්ලා සිටිමු.

ධම්මනියාමකාවය 8

2021.03.20වැනි දින පවත්වන ලද දේශනය.

සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං (නිර්දේශ වර්ණනාව - 2)

ප්‍රවෘත්ති විපාක සහ ප්‍රතිසන්ධි විපාක පැහැදිලි කිරීම.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

සියළු දෙනාට ම තෙරුවන් සරණ යි. සම්මා සම්බුදු සරණ යි. අදත් අපි කතාකරගෙන ආපු ආකාරයට සම්මාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ උතුම් දහම් දේශනාවක් වන, මේ දහම් හදවත වන, පටිච්ච සමුප්පාදය පටන්අරගෙන ඉදිරි පියවරවල් ඉදන් කතාකරගෙන යන්නයි සුදානම් වෙන්නේ.

අපි කතාකරගෙන ආවේ **සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං** කියන මාතෘකාව යටතේ පටිච්චසමුප්පාදයේ අංග තමයි අපි මේ දවස්වල කතාකරන්නේ. ඒ අතර දැන් අද තියෙන්නේ ත් ඒ **සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං** කියන කොටසේ ම ඉතිරි කොටස යි. එතකොට ඒක පිළිබඳව මම ගිය සැරේට ඉස්සරින් සැරේ දේශනාවේ දී මූලික දේශනාවක් සිද්ධකරා, සංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාණය වෙන කොට ඒ විඤ්ඤාණය වෙන්නේ කොහොම ද, හා, ඒ සංඛාර පච්චයෙන් විඤ්ඤාණ කියන්නේ මොන මොන හින්වලට ද කියලා ගියවර දේශනාවේ දී කතාකරා.

අපි ඒකට පොඩ්ඩක් ආපහු ගියොත්, අපි කතා කරේ, අවිද්‍යාව නිසා සංඛාරය ඇතිවෙනවා. ඒ සංඛාරය නිසා විඤ්ඤාණය භටගන්නවා. ඒ විඤ්ඤාණ ඔක්කෝම සංස්කාරය යි කියලා කතාකරේ කමී පිළිබඳව යි. ඒ කමීයට අනුකූලව ලැබෙන විඤ්ඤාණ, විපාක විඤ්ඤාණ හැටියට තමයි ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ.

සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං

- ▶ අහේතුක කුසල විපාක විඤ්ඤාණ - 5
- ▶ අහේතුක අකුසල විපාක විඤ්ඤාණ - 5
- ▶ අහේතුක කුසල / අකුසල විපාක මනෝධාතූ (සම්පට්ච්ඡන සිත්) - 2
- ▶ අහේතුක මනෝවිඤ්ඤාණධාතූ (සන්තීරණ සිත්) - 3
- ▶ සහේතුක කාමාවචර විපාක සිත් - 8
- ▶ රූපාවචර විපාක සිත් - 5
- ▶ අරූපාවචර විපාක සිත් - 4

යන සිත් 32 (ලෝකික විපාක) විඤ්ඤාණ හයෙන් සංග්‍රහ වේ.

එතකොට ඒ ලෝකික විපාක විඤ්ඤාණ තිස්දෙකක් පිළිබඳව ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා. ඒ ටික අපි ගියවර දේශනාවේ දී කතාකරා. අහේතුක කුසල විපාක විඤ්ඤාණ පහ, ඒ වාගේ ම අහේතුක කුසල/අකුසල විපාක මනෝධාතූව හෙවත් සම්පට්ච්ඡන සිත් දෙක, අහේතුක මනෝවිඤ්ඤාණධාතූව සන්තීරණ සිත් තුන, ඒකත් කුසල්/අකුසල් වශයෙන් බෙදීමට ලක්වෙනවා. සහේතුක කාමාවචර විපාක සිත් අට, ඒ ටික ඔක්කෝම, ඊට පස්සේ රූපාවචර විපාක සිත් පහයි, අරූපාවචර සිත් හතර යි. කියලා ඔය විදියට මේ සිත් ටික අපි විස්තර කරගත්තා.

ඊට පස්සේ ඒවා කාමාවචර පුඤ්ඤාභිසංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන් වන විපාක ටික කතාකරා. ඒ වාගේ ම අකුසල හෙවත් අපුඤ්ඤාභිසංඛාර ප්‍රත්‍යයෙන් වන විපාක සිත් ටිකත් කතාකරා.

කාමාවචර පුඤ්ඤාභිසංඛාර ප්‍රත්‍යන් (සිත් 16)

- ▶ අහේතුක කුසල විපාක විඤ්ඤාණ - 5
- ▶ අහේතුක කුසල විපාක මනෝධාතූ (සම්පට්ඨිත) - 1
- ▶ අහේතුක කුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතුව (සන්තීරණ)-2
- ▶ සහේතුක කුසල විපාක - 8

අපුඤ්ඤාභිසංඛාර ප්‍රත්‍යන් (සිත් 7)

- ▶ අහේතුක අකුසල විපාක විඤ්ඤාණ -5
- ▶ අහේතුක අකුසල විපාක මනෝධාතූව (සම්පට්ඨිත) - 1
- ▶ අහේතුක අකුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව (සන්තීරණ) - 1

කුසල් වශයෙන් උපන්න ජීවිතයකට මේ ටික ඔක්කෝම ප්‍රතිසංක්‍රීඩන විපාක වශයෙන් හා ප්‍රචාන්ති විපාක වශයෙන් හැමෝට ම ලැබෙනවා. භූමි භේදය අනුව, මේවා වෙනස්කම් ඇතිවෙනවා. ඒ අනුව කුසල විපාකවලට ඉෂ්ඨ යහපත් විපාකත්, අකුසල විපාකවලට අනිෂ්ඨ අයහපත් විපාකත් අපට අත්විඳින්න වෙන බව අපි කතා ප්‍රචාන්තියක් ඇසුරෙන් කතාකරගත්තා.

ඊට පස්සේ රූපාවචර සංඛාරයට අනුවත් විපාක සිත් පිළිබඳව කතාකරා. රූපාවචර විපාක සිත් පහ අරූපාවචර සංස්කාරය අනුව අරූපාවචර විපාක සිත් හතරයි කියලා අපි ගියවර දේශනාවේදී කතාකරා. එතකොට මේවා ඔක්කෝම රූපාවචර, අරූපාවචර

භූමිවල යි. මේවා කාමාවචර නෙවෙයි. රූපාවචර විපාක හැටියට යි ලැබෙන්නේ. මේ සිත් ටික විපාක වශයෙන් හැම වෙලාවේ ම ලැබෙන්නේ, ඒ තම තමන් ලබන ධ්‍යානයට අනුරූපව, ඒ ඒ රූපාවචර අරූපාවචර භූමිවල යි. අපි ඒකක් ගියවර දේශන යේ දී කතා කරා.

ඒ විපාකයන්ගේ ස්වභාවයන් පිළිබඳව යි අද කතාකරන්න තියෙන්නේ. විපාක සිත් පිළිබඳව ගිය සැරේ අපි කතාකරා. ඒ සිත් ම ඒ විපාක ස්වභාවය කොටස් දෙකකට බෙදිලා යනවා.

- එකක් තමයි ප්‍රවෘත්ති විපාක,
- අනිත් එක ප්‍රතිසංස්කාර විපාක,

කියලා ඒ විපාක සිත් කොටස් දෙකකට බෙදනවා.

අපේ ජීවිතයට ඉතාමත් වැදගත් දහම් කොටසක් තමයි අද අපි මේ කතාකරන්නේ. අපි අර්භත්වයට පත්වුණේ නැතිනම් ඊළඟ අපගේ ජීවිතය, ප්‍රතිසන්ධිය, කියන එක, නැවත උපතක් කියන එක සිද්ධවෙනවා. එතකොට ඒ උපත කියන එක සිද්ධවෙන ආකාරය පිළිබඳව කෙනෙකුට දැනගෙන සිටීම ඉතාමත් වටිනවා.

මේ මරණාසන්න මොහොතේ දී තමන්ගේ ප්‍රතිසන්ධිය එළඹ සිටිලා තියෙන අවස්ථාවල පවා සත්පුරුෂයින් මුණගැසිලා, සමහරවිට දුගතියේ උපදින්න තියෙන අවස්ථාව වළක්වලා, ඒ පුද්ගලයාව සුගතියේ උපදින තැනට කටයුතු සලසලා දුන්නු අතීත අවස්ථාවන් පිළිබඳව අපි හොඳින් අහලා තියෙනවා.

ඒ වාගේ ම කෙනෙකුට නුවණක් තියෙනවා නම්, ධර්මඥානය තියෙනවා නම්, ධර්මය පුරුදුකරලා, තමන්ගේ මරණාසන්න මොහොතේ දී යම් සිතේ දුච්ඡතාවයක් නිසා තමන්ට අකුසල කමියක් ඉදිරිපත්වෙවි වෙලාවක, තමන්ට ධර්මඥානය අනුව ඒක

වෙනුවට යෝනියෝ මනසිකාරය උපදවාගෙන සමහරවිට තමන්ගේ ප්‍රතිසංස්කරණය වෙනස්කරගන්න පුළුවන් හැකියාවක් තියෙනවා. ඒ ප්‍රතිසංස්කරණය වෙනස්කරගන්න නම්, තමන්ට ඒ පිළිබඳව අවබෝධයක්, ධර්මඥානයක් තියෙන්න ඕන. එහෙම කෙනාට පුළුවන් ප්‍රතිසංස්කරණය වෙනස්කරන්න.

හැබැයි කෙනෙකුට උපන්න ජීවිතයේ දී, ඒ ලැබෙන ප්‍රවෘත්ති විපාක පිළිබඳව ගත්තහම, ඒ ප්‍රවෘත්ති විපාක ලැබෙන කමිය අපට වෙනස්කරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. කමිය අපට මේ යෝනියෝමනසිකාර බලයෙන් අභෝසිකරනවා කියලා එකක් කරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. අප තුළ අවිද්‍යාව අප්‍රභිණව පවතිනවා නම්, අනුශය ධර්මයන් අප්‍රභිණව පවතිනවා නම්, ඒ අනුශය තියන තාක් කල් ඒ කමියට අනුරූපව විපාක අපට විවිධ ආකාරයෙන් ලැබෙන්න පුළුවන්. නුවණැති කෙනෙකුට ඒ විපාකය දෙන්න තියෙන පරිසරය වෙනස් කිරීමේ හෝ, අවස්ථාවට ඉඩ නො දීමෙන් හෝ ඒ විපාකය ලැබෙන්න තියෙන කාලය වෙනස්කරගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා.

ඒක මුගලන් මහරහතන්වහන්සේගේ කතා ප්‍රවෘත්තියේ එහෙම සඳහන්වෙනවා. කිහිප වතාවක් මුගලන් මහරහතන්වහන්සේගේ අකුසල කමියක් නිසා, තමන්ව ඝාතනය කරන්න, සොරු පැමිණියත්, උන්වහන්සේ ඒවාගෙන් මහ හැරලා, අයිත්වෙලා, කිහිප වතාවක් බේරෙන්නට උත්සාහ කළා. නමුත් උන්වහන්සේ තේරුම්ගන්නා මේ කමිය වළක්වන්න පුළුවන් එකක් නෙවෙයි කියලා. එබඳු ආකාරයේ කමීන් තියෙනවා. නමුත් වරින් වර ඒ අවස්ථාව අයිත් කරගෙන බැලුවා. ඇතැම් දේවල් තියෙනවා, ඒ තරම් ප්‍රබල කමී නෙවෙයි. ඇතැම් කමී අපට ජීවිතය තුළ ම ඒකට

අවස්ථාව නො දී, අපගේ පරිසරයෙන් ඒ පරිසරය අයිත්තරගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. ඒ ප්‍රවෘත්ති විපාක පිළිබඳව යි.

ප්‍රතිසංස්කරණ විපාක ගත්තහම, ප්‍රතිසංස්කරණ විපාක හැම වෙලාවේ ම කමියක් මත පදනම්වෙලා තියෙන බව අපි දන්නවා. නමුත් ඒ කමිය විපාක දෙන්න නම්, තමන් තුළ අනුශාසනා ධර්මයන් අප්‍රතිභාව පවතින්න ඕන. අවිද්‍යාවත් පදනම්වෙලා තමයි, ප්‍රතිසංස්කරණ විපාක ගෙනත් දෙන්නේ. අන්න ඒ නිසා තමයි ප්‍රතිසංස්කරණ අවස්ථාවේ දී, එහෙම නැතිනම් මරණාසන්න අවස්ථාවේ අප තුළ ආසන්න කමියක් වශයෙන් අකුශල කමියක් තිබුණොත්, ඒක අපට යෝනිසෝමනසිකාරයේ බලයෙන් - ඒ අවිද්‍යාව නේ දැන් අයෝනිසෝමනසිකාරය හැටියට යෙදිලා තියෙන්නේ - ඒ වෙනුවට යෝනිසෝ මනසිකාරය පිහිටුවාගෙන, ප්‍රතිසංස්කරණ අපට වෙනස්කරගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. දුච්ඡ කෙනාට ඒක ටිකක් අමාරු යි. නමුත් හොඳට සිතක් පුරුදුකරලා තියෙන, වඩලා තියෙන කෙනෙකුට ඒක කරන්න පුළුවන්.

අපට මේ ධර්මයෙන් ලැබෙන ඉතාමත් ආශ්වාසී, සුවිශේෂී ම, අපට ප්‍රමාණ කරන්න බැරි ලාභය අන්න ඒක යි. කමිය පවා අපට වෙනස්කරගැනීමේ හැකියාවක් මේ ධර්මය තුළ තියෙනවා. කමිය අහෝසි කිරීමේ හැකියාවක් තියෙනවා. ඒ තමයි, කමිය කිව්වහම එහි විපාකය ප්‍රවෘත්ති හා ප්‍රතිසංස්කරණ විපාකය කියලා බෙදෙනවා. එතකොට මම මේ කතා කරන්නේ ප්‍රතිසංස්කරණ විපාක ගැන යි. එතකොට ඒ ප්‍රතිසංස්කරණ විපාකය අපට ධර්මයේ බලයෙන් වෙනස්කරගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා.

යම්කිසි කෙනෙක්ව අරිහත්වයට පත්වුනොත්, ඒ අරිහත්වයට පත්වීමත් සමග ම ඒ සන්තානයේ අතීතයේ යම් කම් රාශියක් වෙලා

තිබුණා නම් - අතීතයේ කිව්වහම රහත්වෙන්න පෙර ඉඳන් සියලු කාලය ගන්න පුළුවන් - ඒ කාලය තුළ වෙච්චි කම්වල කම් ශක්තීන් ප්‍රචාන්ති විපාක හා ප්‍රතිසංස්කරණ විපාක දීමේ ශක්තිය කියලා දෙකකට බෙදනවා. එතකොට රහත්වුණාට පස්සේ අනුශය ධර්ම ක්ෂයවුණාම, සහමුලින් ම නැතිවුණායින් පස්සේ ඒ සන්තානය තුළ ප්‍රතිසංස්කරණ විපාක දීමේ ශක්තිය, ඒ කම්යන් තුළ තියෙන ප්‍රතිසංස්කරණ විපාක දීමේ ශක්තිය අභෝසිවෙලා යනවා. නමුත් ඒ ජීවිතයේ කළ ප්‍රචාන්ති විපාක වශයෙන් පලදෙන්න පුළුවන්කම තියෙනවා.

මේ විදියට තමයි අපි සෝවාන් පුද්ගලයෙක් ගත්තහම, සෝවාන් පුද්ගලයා සෝවාන් වුනාට පස්සේ ඔහු තුළ තියෙන අර සංකායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සිලබ්බතපරාමාස කියන මේ සංයෝජනයන්, අනුශය ධර්මයන් සහමුලින් ම නැතිවීම නිසා ඒ පුද්ගලයා, සෝවාන් වෙච්චි කෙනා, යම් කම් ටිකක් කරලා, සතර අපායේ විපාක දෙන්න ශක්තියක් තිබුණා නම්, ඒ කම්වල තිබුණු සතර අපායේ විපාක දීමේ ශක්තිය, සෝවාන්වීමත් සමග ම අභෝසිවෙලා යනවා. නමුත් ඒ ජීවිතයේ එයාට ප්‍රචාන්ති විපාක දෙන්න පුළුවන් හා ප්‍රතිසංස්කරණ විපාක එයාට සතර අපාය හැර සෙසු කාමාවචර, රූපාවචර, අරූපාවචර භූමිවල එයාට ප්‍රතිසංස්කරණ විපාක අභෝසිවෙලා නැහැ.

ඉතින් අන්න එතකොට මේ ප්‍රචාන්ති විපාක හා ප්‍රතිසංස්කරණ විපාක කියන එක ඒ විදියට අපි තේරුම්ගන්න ඕන.

එතකොට මේකේ සඳහන් වෙනවා, අපි කතාකරපු ඉහත සිත්වලින් ප්‍රචාන්ති විපාක විපාකයක් දෙන්නේ, අපි ගිය සැරේ කතා කරා, සිත්වලින්. එතකොට ඒ සිත් ගත්තහම, ඒ විපාක, දැන් අපට යම් මනුෂ්‍ය ජීවිතයක දුක් විඳින්න වෙනවා නම්, අනිෂ්ඨ විපාක හම්බවෙනවා නම්, ඒ විපාකයත් ඉබේ හටගන්නේ නැහැ කියලා මම කතාකරා. ඒවා හේතු-ඵල දහමට අනුව යි සිද්ධවෙන්නේ. එතකොට අපි කරපු කමීවලට අනුව විපාක දෙන්නෙත් ඒ කමියට අනුකූලව අපේ සන්නානයේ ම තියෙන සිත්වලින්. එතකොට, ප්‍රචාන්ති විපාක දෙන සිත් මොනවා ද?

අභේතුක කුසල/අකුසල විපාක විඤ්ඤාණ දහය, උපන් ජීවිතයේ ප්‍රචාන්ති විපාක දෙනවා. අභේතුක කුසල/අකුසල විපාක විඤ්ඤාණ දහයේ කියලා කිව්වේ, චක්ඛු විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ, සාණ විඤ්ඤාණ, ජීව්හා විඤ්ඤාණ, කාය විඤ්ඤාණ කියන මේ පහ කුසල විපාක හා අකුසල විපාක කියලා කොටස් දෙකකට බෙදනවා. මම හිතන්නේ, ඒක අපි ගිය සැරේ කතාකරා.

එතකොට යම් කෙනෙකුට අනිෂ්ඨ වූ රූපයක්, ශබ්දයක්, ගන්ධයක්, රසයක්, පොට්ඨබ්බයක් - ස්පර්ශයක් හමුවෙනවා නම්, ඒ ඔහුගේ පෙර කරපු අකුසලයට අනුව ලැබිවිටි අකුසල විපාකයක්. එතකොට අනිෂ්ඨ වූ රූපයක් දකින්න ලැබෙනවා නම්, ඒ වෙලාවේ ඔහුට පහළවුණේ අකුසල විපාක වක්ඛු විඤ්ඤාණය යි. ඒ වාගේ ම ඉෂ්ඨ වූ රූපයක් දකින්න ලැබෙනවා නම්, ඒ වෙලාවට ඔහුට පහළවුනේ කුසල විපාක වක්ඛු විඤ්ඤාණය යි. ඒ විදියට සෝත විඤ්ඤාණය, සාණ විඤ්ඤාණය, ජීව්හා විඤ්ඤාණය, කාය විඤ්ඤාණය කියලා උපන්න ජීවිතය ඔහුට යහපත් හෝ අයහපත් වශයෙන් දේවල් දකින්න, අහන්න ලැබෙනවා. එතකොට ඒකට අනුව අපට හිතාගන්න පුළුවන් මේ ලැබෙන්නේ අකුසලයට අනුව යි, මේ ලැබෙන්නේ කුසලයට අනුව විපාක යි. උපන් ජීවිතයේ දී, මේ විපාක දහය ප්‍රවෘත්ති විපාක වශයෙන් පමණ යි ලැබෙන්නේ.

- මේ කිවි විපාක දහය හැම භූමියකට ම අදාල නැහැ. කාමාවචර ලෝකයේ, කාම ලෝකයේ චිතර යි මේ දහය ම ලැබෙන්නේ.
- දැන් රූපාවචර ලෝකය ගත්තහම, රූප ලෝකයේ ආයතන වශයෙන් ගත්තොත් තුණ යි නේ තියෙන්නේ. වක්ඛායතන, සෝතායතන සහ මනායතන. එතකොට ඒකට අනුව තමයි, එතැන විපාක ලැබෙන්නේ.
- අරූප ලෝකයේ ආයතන දෙකයි තියෙන්නේ, මනායතනය යි, ධම්මායතනය යි පමණ යි. එතකොට ඒ කියපු මේ දහය අරූප ලෝකයේදීත් ලැබෙන්නේ නැහැ. මොකද, එතැන ඒ ආයතන නැති නිසා යි.

මම හිතන්නේ ඒක හැමෝටම පැහැදිලිවෙන්න ඇති.

එතැන විපාක සිත් දහයක් තියෙනවා ඒ දහයට අනුව තමයි ලැබෙන්නේ. ඒ සිත් පිළිබඳව හැමෝට ම ඒකේ ගැටළුවක් ඇතිවෙන්නේ නැහැ. මොකද, එදිනෙදා සූත්‍ර ඇසුරු කරන අයට පවා ඒක සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රකට යි.

ඊළඟට තියෙන්නේ

අභේතුක කුසල/අකුසල විපාක මනෝධාතු සම්පටිච්ඡන සිත් දෙක යි. මේකත් විපාක සිත් දෙකක් ඒකත් අපි අර කරපු කමියට අනුරූපව යි ලැබෙන්නේ.

සිත් හටගන්නකොට, සාමාන්‍යයෙන් සිත් හටගන්න පිළිවෙළක් තියෙනවා. ඒ පිළිවෙළට අපි කියනවා චිත්ත වීථි කියලා. එතකොට චිත්ත වීථියක්, පිළිවෙළක් අනුසාරයෙන් තමයි අපි අරමුණක් තේරුම්ගන්නේ. ඒ චිත්ත වීථි, කොටස් දෙකකට බෙදනවා.

★ පඤ්චද්වාරාවර්ජන චිත්ත වීථි හා

★ මනෝද්වාරාවර්ජන චිත්ත වීථි කියලා.

අපි ඇස, කන, නාසය, දිව, ගරීරය කියන මේ ආයතන උපකාරවෙලා අපි අරමුණක් තේරුම්ගන්නකොට, ඒවාට කියන්නේ පඤ්චද්වාරාවර්ජන චිත්ත වීථි කියලා යි.

මනායතනය මුල්වෙලා අපි අරමුණක් හඳුනාගන්නා කොට තේරුම්ගන්නා කොට ඒ අරමුණ හඳුනාගන්න යම් සිත් පෙළක්, සිත් පරම්පරාවක්, සිත් කොටසක් ඉපදුණා නම් ඒවාට කියන්නේ මනෝද්වාරික චිත්තවීථි කියලා යි.

එතකොට ඒ සිත් වීථිවල ඇතුළත් සිත් දෙකක් තමයි මේ සම්පටිච්ඡණ සිත් දෙක කියන්නේ. අපේ ආයතනයට අරමුණක්

ගැටුනහම ඒක එක පාරට ම හරි ආකාරයට තේරුම්ගන්න පුළුවන්කමක් අපට නෑ. බොහෝවිට අරමුණක් හොඳාකාරව තේරුම් ගන්නේ මේ පඤ්චායතනයෙන්, මේ චක්ඛුචිඤ්ඤාණ, සෝතචිඤ්ඤාණ ආදී මේ සිත්වලින් නෙවෙයි. මනෝචිඤ්ඤාණයෙන් තමයි අරමුණක් තේරුම්ගන්නේ. පඤ්චද්වාරය, චක්ඛු-සෝත-සාණ-ජීව්හා-කාය කියන ද්වාරවලට අරමුණක් ලැබ්ලා, ඒ ද්වාරය හරහා මනෝචිඤ්ඤාණයෙන් අරමුණක් තේරුම්ගන්නා කොට ඒ මනෝචිඤ්ඤාණයට අරමුණ තේරුම්ගැනීම සඳහා උපකාර වශයෙන් මේ සිත් පහළවෙනවා. ඒවා මනෝධාතු කියලා ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා.

අරමුණ චක්ඛුචිඤ්ඤාණය නම්, ඒ චක්ඛුචිඤ්ඤාණයෙන් ගත්ත අරමුණ මනෝචිඤ්ඤාණයෙන් හරියාකාරව තේරුම්ගන්න නම් ඒ අරමුණ නැවත මනසෙන් පිළිගන්නා අවස්ථාවක් තියෙනවා. අන්න ඒකට තමයි අපි සම්පට්ඨිජන සිත කියලා විග්‍රහ කරේ. චක්ඛුචිඤ්ඤාණයට අනුරූපව ලැබෙන නිසා ඒකත් විපාක සිතක් හැටියට තමයි සඳහන් වෙන්නේ.

- අපි අනිෂ්ඨ අරමුණක් නම් පිළිගත්තේ, ඒ විපාක සම්පට්ඨිජන සිත අකුසල විපාක යි.
- අපි ඉෂ්ඨ අරමුණක් නම් පිළිගත්තේ, ඒ සිත කුසල විපාක සම්පට්ඨිජනය කියලා ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා.

මේක හෙමිහිට නැවත නැවත යෝනිසෝමනසිකාරය කරලා තේරුම්ගන්න. දන්න කෙනාට මේවා ගැටළුවක් නැහැ.

ඊට පස්සේ ඊළඟ ප්‍රවෘත්ති විපාක ලැබෙන්නේ සෝමනස්ස සහගත මනෝචිඤ්ඤාණධාතුව යි. සන්තීරණ සිතයි. මේකත් ප්‍රවෘත්ති

විපාක වශයෙන් පමණක් ලැබෙන සිතක්. අපි අරමුණු ඉෂ්ඨ-අනිෂ්ඨ කියලා කොටස් දෙකකට බෙදුවා. එතකොට ඉෂ්ඨ අරමුණු නැවත කොටස් දෙකට බෙදනවා. ඉෂ්ඨ, අනිඉෂ්ඨ කියලා.

- ඉෂ්ඨ, යහපත් අරමුණු තියෙනවා.
- ඉතාමත් හොඳ නෛසර්ගික අරමුණු තියෙනවා. බුද්ධ දිශිනය වාගේ තියෙන දේවල් බුද්ධ දිශිනයක් දැකීම කියන එක, ධර්මයක් ශ්‍රවණය කරන්න ලැබෙන එක, ඒකට කියනවා අනි ඉෂ්ඨ අරමුණක් කියලා.

ඒ දැක්ම, දැකීම කෙරෙහි කෙනෙක් කුසල් අකුසල් ඇතිකරගන්න එක වෙනම දෙයක්. ඒක එයාගේ විද්‍යාව හෝ නුවණ හෝ අනුවණකම මත, පසුව මනෝවිඤ්ඤාණයෙන් ඇතිකරගන්නා දෙයක්. නමුත් අන්‍යාගමික කෙනෙකුට වුණත් බුදුරුවක් දකින්න ලැබීම, චෛත්‍යයක් දකින්න ලැබීම, ඒක අනි ඉෂ්ඨ ආරම්භනයක් හැටියට තමයි පෙන්නන්නේ.

දැන් අප්‍රිය අරමුණක්, අපි කියමු මළකුණක්. මළකුණක්, ඒවා ආහාරයට ගන්නා කබරගොයෙකු, උරෙක්, බල්ලෙක් වාගේ සතෙකුට ඒක ප්‍රියමනාප අරමුණක්. නමුත් එය ඔහුට ප්‍රියමනාප වුණේ, ඔහු කරපු කල්පනාවට මිසක් ඒ අරමුණේ ස්වභාවය අනුව නෙවෙයි. ඒකට කියන්නේ පරිකප්ප ඉෂ්ඨාරම්මණ කියලා යි. ඒ කල්පනා කිරීමෙන් ඉෂ්ඨය යි සලකාගන්නා ආකාරය යි.

නමුත් මෙතැන විපාක ස්වභාවයේ දී බෙදන්නේ, එහෙම කල්පනාකිරීමෙන් ඉෂ්ඨ-අනිෂ්ඨ බව තීරණය කරන අවස්ථාව නෙවෙයි. ස්වභාවයෙන් ම අරමුණේ තියෙන ඉෂ්ඨ-අනිෂ්ඨ බවයි. එතකොට ඒක උරෙකුට, කබරගොයෙකුට මළකුණක් දැක්කත්,

මනුස්සයෙක් මළකුණක් දැක්කත්, ඒ දෙක ම, දෙන්නාටම ඒක අනිෂ්ඨාරම්මණයක් ම යි. එතකොට අති ඉෂ්ඨ ආරම්භයක් හමුවුණොත් කෙනෙකුට, ඒ අති ඉෂ්ඨ ආරම්මණය අරමුණුකරමින් වක්ඛු විඤ්ඤාණය පහළවෙලා, ඊට අනතුරුව ඒ අරමුණ පිළිගනිමින් සම්පට්ච්ඡණ සිත පහළවෙනවා.

ඒ පහළවෙලා ඊට අනතුරුව ඒ අරමුණ දැනගන්නට පෙර, අරමුණ පිළිබඳව තීරණය කරන සිතක් පහළවෙනවා. ඒකට තමයි සන්තීරණ සිත කියලා කියන්නේ. ඒ සිත අතීත අරමුණක් නම් ඒක සෝමනස්ස සහගත මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව කියලා ධර්මසංගණිය වාගේ ධර්ම ග්‍රන්ථවල සඳහන්වෙනවා.

සංග්‍රහ ග්‍රන්ථවල ඒ සිත් හඳුනාගැනීමේ පහසුවට විත්ත වීථි සකස්කරලා තියෙනවා. ඒ විත්ත වීථිවල සඳහන්වෙන්නේ සෝමනස්ස සහගත මනෝ විඤ්ඤාණ ධාතු හැටියට නෙවෙයි, සන්තීරණ සිත හැටියට යි. එතකොට මේවා ප්‍රවෘත්ති විපාක වශයෙන් අපට ලැබෙනවා.

එතකොට තේරෙන්න ඇති මේ ප්‍රවෘත්ති විපාක සිත් දහතුණක් තියෙනවා. උපන්නොත් ජීවිතයට කෙනෙකුට මේ දහතුණ ඉෂ්ඨ හෝ අනිෂ්ඨ, යහපත් හෝ අයහපත් විපාක ගෙනැත් දෙනවා.

ඊට පස්සේ අපට තියෙන්නේ ප්‍රථිසන්ධි විපාක යි. එතකොට ප්‍රතිසන්ධි හා ප්‍රතිසන්ධි විපාක කියලා අපට මේක ගැන කතාකරන්න පුළුවන්. ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා ප්‍රතිසන්ධි විස්සක් තියෙනවා කියලා. නමුත් ප්‍රතිසන්ධි සිත් දහනවයක් තියෙනවා කියලා සඳහන්වෙනවා. ප්‍රතිසන්ධි කිව්වහම ඒවා සිත්වලින් නෙවෙයි කිව්වේ; භූමිය අනුවයි කිව්වේ.

මේ සිතක් පහළ නො වන ප්‍රතිසන්ධිස්ථාන නියෝගවා, අසඳුකු තලයේ රූපප්‍රතිසන්ධිස්ථාන තමයි නියෝගවේ. ඒකත් එක්ක ප්‍රතිසන්ධි විස්සක් සඳහන්වෙනවා. නමුත් ප්‍රතිසන්ධි විපාක වශයෙන් සිත් පහළවෙන කොට සිත් දහනවය යි නියෝගවේ, ප්‍රතිසන්ධි විපාක සිත්.

ඒවා තමයි:-

- අකුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව සන්තීරණ සිත.
- කුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව සන්තීරණ සිත.
- සහේතුක කුසල විපාක සිත් අට.
- රූපාවචර විපාක සිත් පහ.
- අරූපාවචර විපාක සිත් හතර.

එතකොට මේකෙදි අකුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව හෙවත් සන්තීරණ සිත, ප්‍රතිසන්ධි විපාක වශයෙන් පහළවෙන්නේ සතර අපායේ කොහේ හරි හෝ තැනක යි. අනිවායථයෙන් මේක සුගතියේ පහළවෙන සිතක් නෙවෙයි. සතර අපායේ යම් තැනක යි පහළවෙන්නේ. මේ අකුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව උපද්දවාපු කමිය ගත්තහම, අපි කරපු අකුසල් සිත්වලට අනුරූපව තමයි මේක පහළවෙන්නේ. අකුසල් සිත් දොළහක් නියෝගවා. ඒ සිත් දොළහෙන් උද්ධගති සම්පයුත්ත සිත හැරුණහම, අනික් සිත් ඔක්කෝගෙන් ම ප්‍රතිසන්ධි විපාක දීමේ ශක්තියක් නියෝගවා.

එතකොට අපි කියමුකො

- ◆ ලෝභමූල සිත් අටක් නියෝගවා.
- ◆ ද්වේශමූල සිත් දෙකක් නියෝගවා.
- ◆ මෝහමූල සිත් දෙකක් නියෝගවා.

එතකොට අකුසල් සිත් ඔක්කෝම දොළහක් තියෙනවා.

එතකොට ලෝහමූල සිත් අටෙන් අනුරූපව මොනවාහරි හොරකමක් හෝ එහෙම නැතිනම් කාමයේ වරදවා හැසිරීම, බොරු කේලාම් කීම, ආදී මේ මොනවාහරි අකුසලයක් අපේ අතින් වුණොත්, ඒ අකුසල කමීය මරණාසන්න මොහොතේ අපට ඉදිරිපත්වුනොත්, ඒ අකුසල කමීයට අනුරූපව ප්‍රතිසක්‍රී ගෙනැත් දෙන්නේ මෙන්න මේ කියාපු සිතෙනු යි. සතර අපායේ එයා අකුසල කමීයට අනුරූපව තිරිසන් ආත්මභාවයේ හෝ ප්‍රේත ආත්මභාවයේ හෝ නිරයේ හෝ යම් තැනක විපාක සකස් කරලා දෙනවා.

ඕනෑම අකුසල කමීයකට විපාක දීමේ හැකියාවක් සකස් කරලා දෙන්න පුළුවන්කම මේ සිතට, අකුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතුවට තියෙනවා. - ඉතින් ඒ නිසා දැන් කුසලය, කුසලයන්ගේ විපාක දීම මීට වඩා වෙනස් -. අකුසලයේ මේ සිතෙන් තමයි සියලු විපාක ගෙනැත් දෙන්නේ. සාමාන්‍ය ධර්මයේ සඳහන්වෙන්නේ, මේ සිතට ඒ අකුසල කමීයන්ට යම් දුකක් ගෙන දෙන්න පුළුවන් නම්, සියලු දුක් ගෙන දීමේ හැකියාව මේ අකුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණධාතුවට හැකියාව තියෙන නිසා වෙන සිත්වල අවශ්‍යතාවයක් යෙදෙන්නේ නැහැ කියන එක ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා. එතකොට ඒ ප්‍රතිසක්‍රී විපාක ගෙනැත් දෙන අවස්ථාව යි.

කුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව කියලා කියන්නේ, අපි දුච්ච කුසලකමීයක් කරොත් ඒ අලෝභය අපි දානයක් දීලා, මල් කැඩීම හෝ බුද්ධ පූජාව හෝ බුද්ධ වන්දනාව ආදී මේ කමීයක් අපි ඥාන විප්‍රයුක්තව කරනවා. ඒක සාමාන්‍යයෙන් අපි නුවණින් සලකාගෙන

නෙවෙයි කරන්නේ. ඒ කුසල කමීය දුච්ඡ කුසලකමීයක්. ඒ නිසා ඒ දුච්ඡ කුසලකමීයක් මරණාසන්න මොහොතේ අපගේ සන්තානයට එළඹ සිටියහොත්, අන්න ඒ කමීයට අනුරූපව සුගතිය - සුගතිය කිව්වහම කාමලෝකයේ, මනුස්ස ලෝකයේ හෝ දිව්‍ය ලෝකයේ - මේ කුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණධාතුවේ මනුෂ්‍යයෙක් වශයෙන් හෝ දෙවියෙක් වශයෙන් උපදින්න පුළුවන්.

මේ සිතට අනුව මනුෂ්‍යයෙක් වෙලා ඉපදුණොත්, ඒ මනුෂ්‍යයා බොහෝවිට දුක් විදින මනුෂ්‍යයෙක් වෙනවා. ඇයි, දුච්ඡ කමීයකින් නේ විපාක සකස්වුණේ. එක්කෝ ජාති උපතින් අක්කුවෙව්වි, උපතින් බිහිරිවෙව්වි, අංගවිකල වෙව්වි, මේ වාගේ විරූපී වෙව්වි, දුක සේ ජීවිතය ගතකරන්න වෙන විපාක ටිකක් තමයි මේ සිතෙන් ලැබෙන්නේ.

අපි දුච්ඡ කුසලකමීයක් කරොත් ඒ කුසලකමීයට උපන්න මනුෂ්‍ය ජීවිතය හෝ දිව්‍යලෝකය මේ විදියේ අපට සැප විපාක, කියන ඒවා ඉතා දුලිභව, දුච්ඡව තමයි ලැබෙන්නේ. මනුෂ්‍යයෙක් වුනා නම් ඒක වුනේ කුසලකමීයකට යි. මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ මේ විපාක සිතෙන් තමයි ඒක ගෙනැත් දුන්නේ. ඒ කුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණධාතුවෙන්.

නමුත් ඒ කුසල කමීය දුච්ඡ නිසා ඒ මනුෂ්‍ය ජීවිතය, රූපය ඒ චේතනාවෙන් හරියට සකස්කරන්න බැහැ. චේතනාව දුච්ඡ යි. ඉතින් ඒ නිසා ඇස් අක්ක වෙව්වි, බිහිරි වෙව්වි, අතපය විකාර වෙව්වි විදියට තමයි ඒ රූපය චේතනාවෙන් සකස්වෙන්නේ.

ඉතින් ඒ නිසා අපි ඒ ධර්මානුකූලව ඒ දිහා බැලුවොත් අපට ඒ ජීවිතය එහෙම තමයි හම්බවෙන්නේ. නමුත් කෙනෙක් දැකලා අපි කතාකරනවා, ‘මෙයාගේ මේ අකුසලයක් නිසා තමයි මෙහෙම

වුනේ කියලා'. නමුත් සිද්ධාන්තය වෙන්වේ කෙනෙක් උපද්දවනවා නෙවෙයි ඒ චේතනාවට අනුව තමයි ඒ රූපයක් සකස්වෙන්නේ. ඒ චේතනාව දුච්ච නිසා දුච්ච රූපයක් තමයි සකස්කරන්නේ.

ඉතින් අන්න ඒ නිසා ඒකේ අපි තේරුම්ගතයුතු තව කාරණාවක් තියෙනවා. අපි යම් කුසලකමියක් කරනකොට, ඉතා සුලු කුසලකමියක් කළත්, අපි කියමුකො අපි කාලා විසිකරන ඉඳුල් ටික වෙන්න පුළුවන්, පිහාන සෝදලා දාන ඉඳුල්වතුර ටික වෙන්න පුළුවන්. ඒකත් අපි බොහෝ ම නුවණින් සලකාගෙන හොඳට සිත පිහිටුවාගෙන දුන්නොත්, ඒ ක්‍රියාව සුලු එකක් වුණත් අපේ සිතේ සහේතුක ඥානසම්ප්‍රයුක්ත කුසල් සිත් පහළවෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා ඒ විදියේ කුසල් සිත් පහළකරගන්න මනසක්, පුරුදුකරලා තියෙන්න ඕන.

ඉතා කුඩා කුසල කමියන්ගේ පවා හොඳ ප්‍රබල කුසල් සිත් උපදවාගන්න, එකතුකරගන්න පුළුවන්කම අපට තියෙනවා.

ඊට පස්සේ ඊළඟ ඒ සුගතිවිපාක අහේතුක විපාක. මේවාට අහේතුක විපාක කියලා කිව්වේ සිත් දෙකේ ම අකුසල පැත්තේ ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ කියන හේතු ඒ සිත්වල යෙදිලා නැහැ. පොඩි සිතක් බලවත්වෙන්න මේ ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ හා අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ කියන මේ චෛතසික ධර්ම විශේෂයෙන් උපකාර වෙනවා. මේවාට “මූල්” කියන්නේ ඒකයි. කුසල මූල, අකුසල මූල කියලා සඳහන්වෙන්නේ. ගහක් මනාකොට පිහිටන්න නම් මුදුන්මූල කියන එක ශක්තිමත්ව තියෙන්න ඕන. අන්න ඒ වාගේ යි. මේ සිත් දෙකේ ම කුසල හේතු හෝ අකුසල හේතු යෙදිලා නැති නිසා, මේ සිත් බොහොම දුච්ච සිත්. ඒ නිසා මේවාගෙන් විපාක

ලැබෙනකොට කුසල පැත්තේ යහපත් විපාක ගෙනැත් දෙන්නේ නැහැ.

ඊළඟට සහේතුක කුසල විපාක සිත් අට. මේකත් ප්‍රතිසන්ධි විපාක වශයෙන් හා ප්‍රචාත්ති විපාක වශයෙන් උපන්න ජීවිතයේ සුගතියේ වැඩෙනවා. එතකොට මේ සහේතුක කුසල විපාක සිත් අට, කොටස් දෙකකට එනවා, ද්විභේතුක හා ත්‍රිභේතුක කියලා.

අපි යම් කමියක් කරනකොට, කුසල කමියක්, මේ සඳහන්වෙන්නේ අලෝභ, එතකොට අලෝභය මුල්වෙලා, අද්වේශය මුල්වෙලා, අමෝභය මුල්වෙලා යම්කිසි කෙනෙක් කුසලකමී කරනවා. එතකොට ඒ කුසලකමීය තුළ කෙනෙක් ඥානය පෙරටු නොකර ඇරියොත්, සාමාන්‍යයෙන් ඉතින් “දෙන එක භොදයි” කියලා හිතාගෙන දෙනවා. දැන් සමහර අය මගතොටේ යනකොට, යාවකයෙක් හරි, කවුරුහරි, හම්බවුණොත්, මොනවා හරි දෙයක් ඉල්ලුවහම අපේ අතේ සල්ලි තියෙනවානම් අපි දෙනවා. ඒ දීම තුළ අපි දෙන්නේ අලෝභ අදහසින්. අද්වේශ අදහසින්. ද්වේශය, ලෝභය තියාගෙන ඒ ක්‍රියාව කරන්න බැහැ. නමුත් ඒ දීම තුළ තමන්ගේ සිතේ ගොඩනැගිලා නො තිබුණු, “මේ ක්‍රියාව තුළ මට අනාගතයේ ඉෂ්ඨ වූ, යහපත් විපාකයක් ගෙන දෙන්න පුළුවන් ශක්තියක් මේ තුළ තියෙනවා. යම් ප්‍රාර්ථනාවක් ඉෂ්ඨ කරලා දීමේ හැකියාවත් මේ තුළ තියෙනවා” කියලා, ඒ කමීයේ විපාකය ඇදැහීමේ නුවණ ඔහුට යෙදිලා නැතිනම්, ඒ ඒ අවස්ථාවේ දී ඔහුට පහළවෙන්නේ අමෝභයෙන් තොර සිතක්. එතකොට එතැන නුවණ නැහැ. ඒ නිසා ඉල්ලාපු ගමන් සල්ලි තිබුණ නිසා දුන්නා. ඒක එම සලකා ගත්තේ නැහැ. එතකොට ඒවාට කියනවා, ද්විභේතුක කුසලකමී කියලා. එතකොට ද්විභේතුක කුසලකමීත් අපට යෙදෙන්න පුළුවන්, ද්විභේතුක කුසලකමී මනාකොට

සලකාගෙන ඒ කමී කරනවා. ඒ වාගේ ම ඒ ද්විභේදක ඒ කුසලකමීය ඉතින් සාමාන්‍ය විදියට ඉතින් සිතක් ඉපදිලා ඒ ක්‍රියාව කරනවා.

එතකොට අපි ඒ අලෝභය, අද්වේශය පමණක් පදනම්වෙලා හෝ ඒක ඒ තරම් සැලැකිල්ලකින් තොරව කරොත්, ඒ කුසල කමීය මරණාසන්න මොහොතේ දී ඉදිරිපත්වුණොත්, ඒ වෙලාවට විපාක දෙන්නේ ඉහත සඳහන් කරපු මෙන්න මේ කුසල විපාක මනෝවිඤ්ඤාණධාතු සන්තීරණ සිතෙන් තමයි විපාක දෙන්නේ.

එතකොට යම්කිසි කෙනෙක් ඒ ද්විභේදක කුසලකමීය, එහෙම නැතිනම් අපි යමක් දෙනකොට, කමීය පදනම්වුණේ නැත්ත, මේවාට දුක් විඳින කෙනෙක් කියලා සලකාගෙන හරි, කරුණාව, මෙමත්‍රිය පෙරදැරිකරගෙන, හිත බොහෝ ම ගරුසරු ඇතුව හොඳට හිතෙන් ඒ සිතෙන් සකසා දෙනවා. එකපාරම අපි ඉල්ලාපු නිසා දෙනවා වාගේ නෙවෙයි. සල්ලි තියෙන නිසා දෙනවා වාගේ ක්‍රියාවක් නෙවෙයි.

එතකොට එහෙම ද්විභේදක උත්කෘෂ්ඨ කුසලකමීයක් වුණොත් අරකට කියනවා ඕවර කුසලකමීයක් කියලා. දුච්ඡ කුසලකමීයක් කියලා. ද්විභේදක උත්කෘෂ්ඨ කුසලකමීයක් කළොත්, ඒක අපේ මරණ මොහොතේ දී ඉදිරිපත් වුණොත්, “මම අසවල් කෙනාට මේ වාගේ දෙයක් දුන්නා නේ” කියලා, හෝ, ඒ පුද්ගලයා හෝ ඉදිරියට ආවොත් ඒ මරණාසන්න මොහොතේ, අන්න ඒ වෙලාවට ඒක උසස් කුසලකමීයක් නම්, ඒ වෙලාවට ඒකෙන් මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ දී සුගති විපාකයක් ගෙනැත් දෙනවා. නමුත් ඒ විපාකයත් ගෙනැත් දුන්නාට ප්‍රතිසංස්කිත වශයෙන් ඒ ලෝභමූල සිත් අටෙන් ඤාණවිප්‍රයුක්ත සිත් හතර තමයි, විපාක වශයෙන් පහළවෙන්නේ.

ඥානය නැතුව පහළවෙන්නේ. එතකොට ඥානය නැතුව පහළවීම නිසා ඒ මනුෂ්‍යයාට ඒ ජීවිතයේ දී ධ්‍යාන මාගී ඵල ලබන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. ඒ වාගේ ම ඔහුට ජීවත්වෙනකොටත්, ඒ තරම්ම සැපයේ ජීවත්වෙන්න හැකියාවක් නැහැ. අමාරුවෙන් තමයි සමහරවිට හරිහම්බකරලා ජීවත්වෙන්නේ. ඒ වාගේ විපාක ලැබෙන්න පුළුවන්.

මේ සිත් අටේ ම තියෙනවා තව සිත් හතරක්. ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත සිත් හතරක් තියෙනවා. සෝමනස්ස සහගත ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත සසංඛාරික හෝ අසංඛාරික හෝ කියලා සිත් හතරක් තියෙනවා සෝමනස්සසහගත හා උපේක්‍ෂාසහගත කියලා. ඇතැම් අය කුසල් සතුටෙන් කරනවා. ඇතැම් අය කුසල් මධ්‍යස්ථ ස්වභාවයෙන් කරනවා. ඒකට අනුව සිතත් යෙදෙනවා.

ඉතින් මම මේ වෙලාවේ සිත් එකින් එක විස්තරකරන්න යන්නේ නැහැ. එහෙමවුනොත් අපට අර ඉදිරියේ දී තියෙන මේ ප්‍රතිසංස්කරණ වෙන ආකාරය විස්තර කරන්න බැරිවෙනවා. ඒ අනුව යම්කිසි කෙනෙකුට හොඳ කුසල කමියක්, ඤාණසම්ප්‍රයුක්තව කුසල කමියක් කරොත්, ඒ කුසලකමිය මරණාසන්න මොහොතේ ඉදිරිපත්වුණොත්, එයාට මේ කියන සිත් අටේ තියෙන ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත හෙවත් ත්‍රිශේතුක විපාක සිතක් ලැබෙනවා. ත්‍රිශේතුක කුසල විපාක සිතක් ලැබෙනවා, අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ වශයෙන්. ඒ විදියට තමයි මේ සහේතුක කුසලවිපාක සිත් අට, සුගතියේ - දිව්‍යලෝකයේ හෝ මනුෂ්‍යලෝකයේ ප්‍රතිසංස්කරණ ගෙනැත් දෙන්නේ, ප්‍රතිසංස්කරණ වශයෙන් ලැබෙන්නේ. එතකොට මේ සිත් අටෙන් කෙනෙකුට මනුෂ්‍යලෝකයේ හෝ දිව්‍යලෝකයේ ප්‍රතිසංස්කරණ විපාකත් ගෙනැත් දෙනවා. ඒ වාගේ ම ඒ ප්‍රතිසංස්කරණ

උත්පත්තිය ලැබුවායින් පස්සේ, ඒ ජීවිතය තුළ එයාට සැප සහගත ප්‍රවාත්ති විපාකත් මේ සිත් අටෙන් ම ගෙනැත් දෙනවා.

ඊට පස්සේ රූපාවචර විපාක සිත් පහ හා අරූපාවචර විපාක සිත් අට. රූපාවචර විපාක සිත් පහ ලැබෙන්නේ ඒ මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ ත්‍රිභේතුක ප්‍රතිසංස්කරණයක් ලබපු කෙනෙක් ඒ ජීවිතය තුළ, අපි කාම ලෝකයේ ඉඳන් කතාකරොත්, ත්‍රිභේතුක ප්‍රතිසංස්කරණයක් ලබපු කෙනෙක් ඔහු මොනවාහරි සමථ සමථහණක් වඩලා, ඒ රූපාවචර ප්‍රථමධ්‍යාන, දූතියධ්‍යාන, යනාදී ඒ ධ්‍යාන කුසල් සිත් පහ උපදවාගත්තොත්, අන්න ඒකට අනුරූපව රූපාවචර ලෝකයේ, ඒ ධ්‍යානයට අනුරූපව ඒ ඒ භූමිවල මේ රූපාවචර විපාක සිත් පහ, රූපාවචර භූමිවල ඒ සිත්වලට අනුරූපව ලැබෙනවා.

මේ සිත් හැම වෙලාවේ ම ත්‍රිභේතුක යි. ඒවා ද්විභේතුක සිත්වෙන්නේ නැහැ. ඒවා ප්‍රබල සිත්. ඒ වාගේ අනිෂ්ඨ විපාක ගෙනැත් දෙන දේවල් අඩුයි. අත් ගෙනැත් දෙන්නේ නැහැ අනිෂ්ඨ විපාක.

එතකොට අරූපාවචර නමුත් මේකේ කෙනෙකුට රූපාවචර ලෝකයේ ඉන්න කෙනෙකුට, එයාට ආයතන වක්ඛු-සෝත කියන මේ දෙකක් තියෙන නිසා ඒ රූපාවචර බ්‍රහ්මයෙක් මනුෂ්‍ය ලෝකයට ඇවිල්ලා අනිෂ්ඨ රූපයක් දකින්න ලැබුනොත් ඒ අවස්ථාවේ ඔහුට අනිෂ්ඨ විපාකයක් ලැබෙනවා. නමුත් මේ සිත් ඉතාම ප්‍රබල ත්‍රිභේතුක ඉෂ්ඨ විපාක ගෙනැත් දෙන සිත් පහක්. මේවා පහළවෙන්නේ කාමභූමියේ නෙවෙයි. රූපාවචර භූමිය ඇතුළත තමයි මේ විපාක සිත් පහළවෙන්නේ. රූපාවචර ලෝකයේ.

අරූපාවචර විපාක සිත් හතර අරූපාවචර ධ්‍යාන ලබාගත්තු කෙනෙකුට ඒ කමියට අනුරූපව අරූපාවචර ලෝකයේ, ආකාසානඤ්චායතන ආදී අරූප භූමි හතරේ මේ ටික විපාක වශයෙන් ලැබෙනවා.

එතකොට මේ සිත් දහනවයක් අපි කතාකරා. මේ සිත් දහනවය ඒ ඒ භූමිවල ප්‍රවෘත්ති විපාක හා ප්‍රතිසංඝි විපාක වශයෙන් දෙ ආකාරයෙන් ම ලැබෙනවා.

එතකොට මේ ඔක්කෝම අපි කතාකරේ, අපි අවිද්‍යාව නිසා කුසල් හෝ අකුසලකම් සකස් කරගත්තහම ඒ කමිවලට අනුරූපව ඒ ඒ භූමිවල සැපදුක් ප්‍රවෘත්ති හා ප්‍රතිසංඝි විපාක වශයෙන් ලැබෙන ක්‍රමය හා අවස්ථාව යි. එතකොට අපි මේක සත්ත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් බලන්නේ නැතුව, අපි පුද්ගලභාවයෙන් සලකන තැනක කෙනෙක් සැපදුක් විඳිනවා කියන සිද්ධාන්තය තුළ, ධර්ම වශයෙන් එයාට හම්බවෙන්නේ මෙන්න මේවාගේ ස්වභාවයක්. එතකොට එයාට මේ තුළිනුත් මේවා මෙනෙහි කරහම එයාට තමන් තුළ අකුසලයක් විපාක දුන්නත්, දුක් විඳින්න වුණත්, ඒ දුක් විඳිනවා කියන තැන ධර්ම ස්වභාවය, විපාකය මෙනෙහිකරහම එයාට අර සත්ත්ව-පුද්ගලභාවය අයිත්වෙලා අනාත්ම මනසිකාරයක් ඇවිල්ලා, ඒ නිසා ඇතිවන විපාකය නිසා නැවත කමි සකස්වෙන එක ඔහුට වළකාලන්න පුළුවන්.

ඒ නිසා බොහෝවිට මේ ධර්මය නො දන්නා කෙනා මේ සිත් විපාක වශයෙන් ලැබුණහම, ඒ විපාකය, විපාකයෙන් අවසන්කරගන්න දන්නේ නැහැ. පෙර කමියට විපාකයක් ලැබුණහම මේ විපාකයට අග්‍රැතවත් කෙනා, ධර්මය නො දන්නා කෙනා, නව කමි ඇතිකරගන්නවා.

ලදාහරණයක් වශයෙන් අපට, අනිත්‍ය වූ රූපයක් දකින්නට ලැබුණොත්, ඒක අපට අකුසලකමීයක් නිසා විපාකයක් වශයෙන් අපට යමක් දකින්න ලැබෙනවා. ඒක අරබයා අපි අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන්, ඒක අරබයා ද්වේශය ආදී මේ අකුසල් සිත් ඇතිකරගත්තහම අර විපාකයට අපට නැවත නව කම් සකස්වෙනවා. ඒ කම්වලට අනුව නැවතත් අපට විපාක සකස්වෙනවා. ඔන්න ඔය විදියට තමයි කම්වට්ටය, විපාකවට්ටය, නැවත කම්වට්ටය, විපාකවට්ටය, කියලා මේ සංසාර වට්ටය, සංසාර චක්‍රය, කැඳකෙන්නේ. කෙනෙකුට මේ විපාකය දිහා ඒකේ ඇත්ත ඇතිහැටියෙන් බලන්න පුළුවන් සත්ත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් තොරව මෙන්න මේ කමීයකට විපාකයක්, මේ මේ ධර්මවල හේතුඵල දහමකුයි සිද්ධවෙන්නේ කියලා එයාට මේ විපාකවලට කම් සකස්වෙන එක නතර කරගන්න පුළුවන්.

හොඳට මතකතියාගන්න: විපාක තුළ කම් නැහැ. ඒ වාගේ ම කමීය ඇතුළේ විපාකත් නැහැ.

නමුත් මේ කමීයට අනුරූපව විපාක වශයෙන් වෙනම ස්කන්ධ පහළවෙනවා. ඒ නිසා විපාකය ඇතුළේ කම් කවදාවත් නැහැ. ඒ නිසා තමයි විපාකය අනුව අලුතෙන් කම් සකස්කරගැනීම හෝ කම් සකස් නො කරගැනීම කියන ධර්මතාවයක් සිද්ධවෙන්නේ.

එතකොට හරි. දැන් මේක මේ විදියට **සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං** කියන එක සකස්වෙන ආකාරයෙන් ප්‍රතිසංකී හා ප්‍රවෘත්ති විපාක පිළිවෙළ යි අපි කතාකරේ.

ප්‍රතිසන්ධි විපාක විඤ්ඤාණයෝ-19

▶ කාමාවචර ප්‍රතිසන්ධි විපාක විඤ්ඤාණ-10

▶ මහග්ගත ප්‍රතිසන්ධි විපාක විඤ්ඤාණ-9

මේ එකන්විසි(19) ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණයන්ගෙන් සූචිසි(24)
ප්‍රතිසන්ධියක් ලැබෙන්නේය.

මෙ හේදය භූමි සහ ආරම්භණයන්ගේ වශයෙන් සළකනු ලැබේ.

ඊට පස්සේ ඒ ප්‍රතිසන්ධි විපාක විඤ්ඤාණයෝ දහනවය අපි ගත්තොත්, ඒ විපාක විඤ්ඤාණ දහය බෙදන්න පුළුවන් අපට කාමාවචර ප්‍රතිසන්ධි විපාක විඤ්ඤාණ දහය යි, මහග්ගත ප්‍රතිසන්ධි විපාක විඤ්ඤාණ නවය ක් තියෙනවා. ඒක ප්‍රකාරක යි. එතකොට කාමාවචර ප්‍රතිසන්ධි විපාක දහය තමයි අර මුලින් කතාකරපු දුග්ගතිගේ ප්‍රතිසන්ධි වෙන, අහේතුක අකුසල විපාක සන්තීරණ සිතත්, සුග්ගතිගේ විපාක දෙන අහේතුක කුසල විපාක සන්තීරණ සිත යි කියන මේ දෙක යි. මේවා අහේතුක ප්‍රතිසන්ධි යි.

ඒ වාගේ ම සහේතුක ප්‍රතිසන්ධි අටක් අර කියපු කාමාවචර අලෝභ ආදී මේ සිත් අට, ඒවාට මහා විපාක කියලා සඳහන් වෙනවා. ද්විභේතුක හා ත්‍රිභේතුක වශයෙන් අටක් තියෙනවා. ඒ ඔක්කෝම දහය යි. ඒ ඔක්කෝම කාමාවචර ප්‍රතිසන්ධි විපාක දහය යි.

ඊට පස්සේ රූපාවචර ප්‍රතිසන්ධි පහයි. අරූපාවචර ප්‍රතිසන්ධි හතර යි. මේ දෙක එකතුවුණහම මේවාට කියනවා මහග්ගත ප්‍රතිසන්ධි කියලා. ඒවා මොකද, මහත් ගතියක්. උසස් ගතියක්, විපාකයක්

ලබාදෙන සිත් නවයක් තමයි මේවා. ඒ නිසා ඒවාට මහග්ගත විපාක නවයයි කියලා සඳහන්වෙනවා.

එතකොට මේ ප්‍රතිසංස්කරණ සිත් දහනවය, ධර්මයේ ප්‍රතිසංස්කරණ විසිහතරක් පිළිබඳව බෙදලා තියෙනවා. ඒ ප්‍රතිසංස්කරණ විසිහතර මම එකින් එක පැහැදිලි කරන්න යන්නේ නැහැ. මොකද, ඒක ටිකක් දීඬ නිසා.

මේ ප්‍රතිසංස්කරණ විසිහතරක් බෙදලා තියෙනවා ආරම්භණ භේදය අනුව. එතකොට භූමි හා ආරම්භණ භේදය හරහා ද ප්‍රතිසංස්කරණ විසිහතරක් බෙදලා තියෙනවා. ඒ ආරම්භණ භේදය කියන්නේ එතැන සඳහන් වෙන්නේ අපට අරමුණු ප්‍රතිසංස්කරණ ගෙනැත් දෙන කොට ඒ ප්‍රතිසංස්කරණයේ අරමුණක් තියෙනවා නේ. අතීතාරම්භණය හා වර්තමානාරම්භණය. අතීත, වර්තමාන, අනාගත කියලා අරමුණ කොටස් තුනකට බෙදෙන්නේ. ඊට අමතරව ප්‍රඥප්ති ආරම්භණ කියලා තව අරමුණ බෙදෙන්නත් පුළුවන්. මේ කාල තුනට ම වැටෙන්නේ නෑ.

එතකොට යම්කිසි කෙනෙකුට, අපි උදාහරණයක් වශයෙන් මේ ප්‍රතිසංස්කරණ විසිහතර බෙදෙන්නේ කොහොම ද කියලා. දුගතියේ ඉපදිලා ඉන්න කෙනෙක් නැවත දුගතියේ ම උපදින්නත් පුළුවන්. එහෙම නැතිනම් නැවත සුගතියේ ම උපදින්නත් පුළුවන්. දුගතියේ සතර අපායේ තැනක, අපි කියමු තිරිසන් අපායේ කියලා. තිරිසන් අපායේ ඉන්න කෙනෙකුට ඒ තිරිසන් අපායෙන් චුතුවෙලා නැවත තිරිසන් අපායේ ම උපදින්නත් පුළුවන්. එහෙම නැතිනම් මරණාසන්න මොහොතේ කුසල කම්මක් සිහිවෙලා, ඔහු මනුෂ්‍යලෝකයේ උපදින්නත් පුළුවන්.

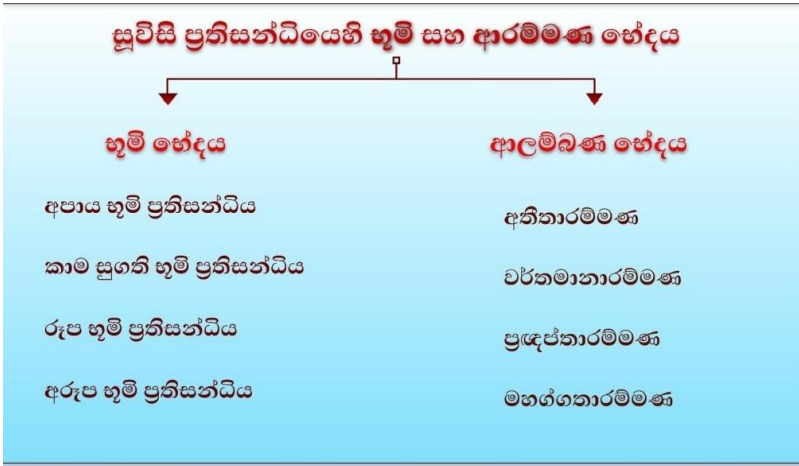
එතකොට ඒ විදියට, යම්කිසි කෙනෙක් අපායෙන් චුතුවෙලා, අපායේ දී ම අතීත, වර්තමාන කියලා අරමුණු දෙකට අනුව ප්‍රතිසංස්කරණ

දෙකක් තියෙනවා. අපායෙන් වුනවෙලා කාම සුගතියේ අතීත-
වර්තමාණ අරමුණු ගෙන උපදින ප්‍රතිසංස්කරණයක් දෙකක් තියෙනවා.
එතකොට අපායේ ප්‍රති සිතෙනා මරණාසන්න මොහොතේ තමන්
කරපු අකුසලකමියක්, අතීත අකුසලකමියක්, හෝ කමියක් හෝ
කමී නිමිත්තක් හෝ ගති නිමිත්තක් හෝ, මේ තුනෙන් එකක් හෝ
ඉදිරිපත්වෙලා ඔහුට අතීත නිමිත්තක් අනුව අපායෙහි ම උපදිනවා.

ඊට අමතරව යම්කිසි කෙනෙකුට ඒ අපායේ ඉපදිලා මරණාසන්න
මොහොතේ තමන්ට වර්තමාණ අරමුණක් අරමුණු වෙලාත්, ඒකට
අනුව අපායෙහි ම උපදින්න පුළුවන්. අන්න ඒ විදියට ඊට පස්සේ ඒ
අපායේ ඉන්න කෙනා, අතීත කුසල අරමුණක් සිහිවෙලා,
මනුෂ්‍යලෝකයේ උපදින්න පුළුවන්. ඒ වාගේම ඒ අපායේ ඉන්න
කෙනා වර්තමාණ කුසල අරමුණක් සිහිවෙලා මනුෂ්‍යලෝකයේ
උපදින්න පුළුවන්. එතකොට අපායෙන් වුනවෙලා, අපායේ ම
ප්‍රතිසංස්කරණය දෙක යි. අපායෙන් වුනවෙලා කාම සුගතියේ ප්‍රතිසංස්කරණය
දෙක යි. එතැන ප්‍රතිසංස්කරණ හතර යි.

ඒ විදියට කාම සුගතියේ ඉපදිවි කෙනාටත් රූපාවචර, අරූපාවචර
ලෝකයේත් ඔත්ත ඔය විදියට ආරම්භණ භේදය අනුව ප්‍රතිසංස්කරණය
විසිහතරක් ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා. ඒක ඔබට පොතපතින්
බලාගන්න පුළුවනිකම තියෙනවා අභිධර්මයේ සංග්‍රහ ග්‍රන්ථවලට
ගියහම. ඒ නිසා මම ඒ ප්‍රතිසංස්කරණ විසිහතර විස්තර කරන්න යන්නේ
නැහැ.

දැන් මෙතැන ආරම්භණ හේදය ගත්තහම සුවිසි ප්‍රතිසන්ධිය කොටස් දෙකකට කිව්වා අපි. දැන් අපි කතාකරන්නේ දැන් මේ ප්‍රතිසන්ධිය පිළිබඳව යි. දැන් මේ අපි පිළිවෙලට කතාකරගෙන යනවා. කෙනෙක්ව ඉන්න හවයෙන් නව හවයක උපදින ආකාරය පිළිබඳව යි දැන් අපි කතාකරගෙන යන්නේ. ඒක රළුවට කිව්වොත්, අපි මැරිලා උපදින්නේ මොන ආකාරයට ද කියන එකයි මේ ක්‍රමාණුකූලව විස්තරකරගෙන යන්නේ.

එතකොට ඒක ගත්තහම ඒ ප්‍රතිසන්ධිය භූමි හේදය, ආරම්භණ හේදය කියලා කොටස් දෙකකට බෙදනවා. භූමි හේදය ගත්තහම, අපාය භූමි ප්‍රතිසන්ධිය, කාම සුගති භූමි ප්‍රතිසන්ධිය, රූපාවවර භූමි ප්‍රතිසන්ධිය, අරූපාවවර භූමි ප්‍රතිසන්ධිය, කියලා ප්‍රතිසන්ධිය හතරක් තියෙනවා භූමිවල. ඒක පැහැදිලි ඇති.

ආරම්භණ හේදය වශයෙන් අතිතාරම්භණ, වර්තමානාරම්භණ, ප්‍රඥප්තාරම්භණ, මහග්ගතාරම්භණ කියලා හතරක් තියෙනවා.

- අතීතාරම්මණ කියලා කිව්වේ මරණාසන්න මොහොතේ ඔහු කරන ලද අතීත කුසල හෝ අකුසල කමීයක් අරමුණුවෙන් පුළුවන්. එතකොට ඒක අතීත අරමුණක්.
- වර්තමාන අරමුණක් කියලා කියන්නේ මේ මොහොතේ ඇහැට රූපයක් ගැටෙනවා. ශබ්දයක් ඇහෙනවා. ඒ මොහොතේ කෙනෙකුට ඒ අවස්ථාවේ ඒ වර්තමාන අරමුණක එල්බ්ලා කෙනෙක් ප්‍රතිසංස්කරණයක් ලබන්න පුළුවන්. එතකොට ඒකට කියනවා වර්තමාන ආරම්මණ කියලා.
- ප්‍රඥප්ති ආරම්මණ කියලා කියන්නේ මේ කියන රූප, ශබ්ද හැටියට නෙවෙයි. කෙනෙකුට මනුෂ්‍යයෙක් අරමුණුවෙනවා. මනුෂ්‍යයා කියන එක ප්‍රඥප්ති අරමුණක්. එහෙම නැතිනම් තමන් මනුෂ්‍යයෙක්, ගෙදර, වාහනය, කියලා මේ විදියට, මුවා, හරකා, ආදී වශයෙන් එයාට මේ ප්‍රඥප්තිය අරමුණුවෙනවා. කඩු, කිණිසි ආදී වශයෙන්. එතකොට රූපාරම්මණයක් නෙවෙයි, ප්‍රඥප්ති ආරම්මණයක් තමයි වැටෙන්නේ. ඒවාට මේ ප්‍රඥප්ති ආරම්මණ කියලා කියනවා.

දැන් අපි දන්නවා මේ අපට උපදින අරමුණුවල, පරමාර්ථ ආරම්මණ, ප්‍රඥප්ති ආරම්මණ කියලා කොටස් දෙකකට බෙදනවා.

- පරමාර්ථ ආරම්මණයක් කියලා කියන්නේ ඒ අරමුණ ඇත්ත ඇති හැටියේ ම අරමුණ යි. අපි කියමුකෝ, කෙනෙකුට ශබ්දයක් කනට ගැටෙනකොට කෙනෙකුට ඒ ශබ්දය අරමුණුවෙනවා. “අම්මා කතාකරා, බල්ලෙක් බිරුවා” කියලා එහෙම හිතන්නේ නැතුව ශබ්දය අරමුණුවෙනවා.

එතකොට ශබ්දය කියන එක පරමාර්ථ ධර්මයක්. ඇසීමක්. එතකොට අන්ත ඒ ශබ්දය පරමාර්ථ ආරම්භණයක්.

- ඒ ශබ්දයට අනුරූපව අපි පුද්ගලභාවයක් ගැටගහගන්නවා, එක්කෝ මනුස්සයෙක් කතාකරා, බල්ලෙක් බිරුවා, ආදී වශයෙන්. එතකොට ඒක ප්‍රඥප්තිආරම්භණයක්.

ප්‍රඥප්තිආරම්භණ කියලා ඒක පැහැදිලි නැතිනම්, සාකච්ඡාවේ දී මතුකරගන්න, ඒ ප්‍රඥප්තිආරම්භණ පරමාර්ථආරම්භණ කියන ඒවා මොනවා ද කියන එක.

- එතකොට මහග්ගනආරම්භණ කියලා කියන්නේ රූපාවචර හෝ අරූපාවචර හෝ ධ්‍යාන ලබපු කෙනෙකුට ඒ ධ්‍යානයට අනුරූපවන මරණාසන්න මොහොතේ අරමුණුවෙන අරමුණ යි.

එතකොට මේ අරම්භණ භේදය කොටස් හතරකටත්, ඒ අනුව භූමි වශයෙන් අතීත අරමුණක් එල්බ්ලා අපාය භූමියේ ප්‍රතිසංක්‍රීඩන පුළුවන්. වර්තමාන අරමුණක් එල්බ්ලා අපායභූමියේ ප්‍රතිසංක්‍රීඩන පුළුවන්.

භූමි භේදය සහ ආලම්බණ භේදය	
අපාය භූමි ප්‍රතිසන්ධිය	- අතිතාලම්බණික/වර්තමානාලම්බණික වේ.
කාම සුගති භූමි ප්‍රතිසන්ධිය	- අතිතාලම්බණික/වර්තමානාලම්බණික වේ.
රූප භූමි ප්‍රතිසන්ධිය	- ප්‍රඥප්තාලම්බණික වේ.
අරූප භූමි ප්‍රතිසන්ධිය	
විඤ්ඤාණඤ්චායතන	- අතිතාලම්බණික වේ.
නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන	- අතිතාලම්බණික වේ.
ආකාසානඤ්චායතන	- ප්‍රඥප්තාලම්බණික වේ.
ආකිඤ්චඤ්ඤායතන	- ප්‍රඥප්තාලම්බණික වේ.

අන්ත ඒ විදියට මේ භූමි හේදය හා ආරම්භණ හේදය අනුව තමයි අපි කෙනෙක් නැවත මැරිලා උපදින්නේ. ප්‍රතිසංස්කරණයක් ලබන්නේ.

එතකොට ඒක අපායභූමියේ ප්‍රතිසංස්කරණය අතීත අරමුණක් හෝ වර්තමාන අරමුණක් ගෙන තමයි, ඒ අපායභූමියේ උපදිනවා නම් උපදින්නේ. එතකොට අපායේ ඉඳලා නැවත අපායේ උපදින්න පුළුවන්. එහෙම නැතිනම් කාමලෝකයේ, මනුෂ්‍යලෝකයේ හෝ දිව්‍යලෝකයේ ඉන්න කෙනෙකුට, අකුසලයක් අතීත වශයෙන් හෝ වර්තමාන වශයෙන් එල්බ්ලා, අපායේ උපදින්න පුළුවන්. එතකොට අපායේ ප්‍රතිසංස්කරණය අතීතාරම්භණ හෝ වර්තමානාරම්භණ වශයෙන් බෙදනවා.

මේක පැහැදිලි ඇති කියලා මම විශ්වාස කරනවා. ඒ කියන්නේ මරණාසන්න මොහොතේ දී, අපට කරපු අකුසලකම්මයක් සිහිවෙනකොට, ඒක අතීතාරම්භණයක් අකුසලයක්. ඊට පස්සේ මේ මොහොතේ අපට අකුසලයක් ඉදිරිපත්වෙනවා වක්ඛුද්වාරය හෝ සෝතද්වාරය හරහා. ඇහැ හෝ කන, නාසය ආදී මේවා හරහා අපට වර්තමානාරම්භණයක් ඉදිරිපත්වෙන්න පුළුවන්. ඒක අනුව අපායභූමිය.

කාම සුගති භූමි කිව්වහම දිව්‍යලෝක, මනුෂ්‍යලෝක. ඒකෙන් අතීතාරම්භණය, වර්තමානාරම්භණය වශයෙන් අරමුණු ගෙන කාම සුගතියේ ප්‍රතිසංස්කරණය ලබනවා. රූප භූමි ප්‍රතිසංස්කරණය ප්‍රඥප්ති ආරම්භණය පමණයි. අපට මේ රූපාවචර ධ්‍යාන හැම එකක් ම ප්‍රඥප්ති ආරම්භණයයි. දස කසිනයන් ගත්තත්, ආනාපානසති ය ගත්තත්, කේසා ලෝමා ආදී මේ කොටස් හෝ එහෙම නැතිනම් අපි කියමු බ්‍රහ්ම විහරණ, මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපෙක්ඛා - මේ ඔක්කෝම ප්‍රඥප්ති ආරම්භණයයි. අපි සියලු සත්කයින්ට මෙන්

වඩනවා. මනුෂ්‍යයින්ට මෙත් වඩනවා. දෙවියන්ට මෙත් වඩනවා. දෙවියා කියන එක පරමාර්ථ අරමුණක් නෙවෙයි. දෙවියා කියන එක ප්‍රඥප්ති අරමුණක්. මනුෂ්‍යයා, පුරුෂයා, ස්ත්‍රිය, කියලා කියන මේ ඔක්කෝම ප්‍රඥප්තියන්. එතැන තියෙන්නේ නාම-රූප ධර්ම විකක්. ඒ පරමාර්ථ අරමුණුවෙලා කවදාවත් රූපාවචර ධ්‍යාන ලැබෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා රූපාවචර ප්‍රතිසංස්කරණ හැම එකක් ම ප්‍රඥප්ති ආරම්භණිකව තමයි වෙන්නේ.

අරූපාවචර ප්‍රතිසංස්කරණ : අරූපාවචර භූමි හතරක් තියෙනවා. ආකාශානන්දවායනන, (මේකේ භූමි පිළිවෙළට නෙවෙයි තියෙන්නේ) මේක සකස් කරලා තියෙන්නේ ආරම්භණ භේදය නිසා මෙතැන භූමි පිළිවෙළ වෙනස්වෙලා තියෙනවා.

ඒකෙන් ප්‍රථම අරූපාවචර සිත තමයි ආකාශානන්දවායනනය. දෙවැනි එක විඤ්ඤානන්දවායනනය. තුන්වැනි එක ආකිඤ්ඤානන්දවායනනය. සතරවැනි එක නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤානන්දවායනනය.

එතකොට විඤ්ඤානන්දවායනනයේ අරමුණ අතීත අරමුණක් කියලා තමයි විඤ්ඤානන්දවායනන භූමියේ දී ප්‍රතිසංස්කරණ ලබන්නේ. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤානන්දවායනනය අතීතආලම්භණික යි. එතකොට ඒවා පරමාර්ථ අරමුණ තමයි ඒකේ තියෙන්නේ. ඒ වාගේ ම ආකාශානන්දවායනනය ප්‍රඥප්තිආරම්භණිය යි. උදාහරණයක් වශයෙන් ආකාශානන්දවායනන අරූපාවචර ධ්‍යානය ලබාගන්නා කෙනා අනන්තො ආකාසො, අනන්තො ආකාසො කියලා රූප නිමිති මෙනෙහි නොකර එයා හිස් බව මෙනෙහි කරමින්, මෙනෙහි කරමින් හිත වඩනවා. එතකොට ඒ හිස්බව කියන එක ආකාශය, හිස්බව කියන එක ඒක පරමාර්ථ අරමුණක් නෙවෙයි. ඒක

ප්‍රඥප්තියක්. එතකොට ඒ නිසා තමයි ප්‍රඥප්තිආමිමණ යි කියලා කිව්වේ.

ආකිඤ්ඤාදියානනය කියන එකත් ප්‍රඥප්තිආරම්මණයක්. ඒ වාගේ ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායනන, විඤ්ඤානඤ්චායනන මේවා පරමාර්ථාරම්මණ. නමුත්, අතීතාරම්මණ යි. මේවා දීඝිව විස්තර කරන්න යන්නේ නැහැ, මේ මාතෘකාව ඊට අදාල එක නොවන නිසා. මේ ප්‍රතිසන්ධිය කියන එක ගැන තමයි, මෙතෙන්ට මම ඉලක්ක කරගත්තේ. ඒ අනුව මේ ප්‍රතිසන්ධි භූමි වශයෙන් හා ආරම්මණික වශයෙන් කොටස් දෙකකට බෙදනවා.

භූමි භේදයට අනුව ප්‍රතිසන්ධිය

➤ අපාය භූමි ප්‍රතිසන්ධිය - අපාය භූමියේ සැව අපාය භූමියේ සහ කාම භූමියේ ප්‍රතිසන්ධිය ලබන්. - අපාය භූමියේ සැව රූප සහ අරූප භූමියේ ප්‍රතිසන්ධිය නැත.	➤ කාම සුගති භූමි ප්‍රතිසන්ධිය - කාම සුගතියෙන් සැව සියලු තැන්හිම ප්‍රතිසන්ධිය ලබන්.

ඊට අමතරව තව අපි විශේෂයෙන් දැනගතයුතු කාරණාවක් තමයි, අපාය භූමියේ ඉපදිවිටි කෙනෙක් අපාය භූමියෙන් මැරිලා, (මේ සැව කියලා කියන්නේ චුතුවෙලා කියන එක යි.) අපාය භූමියෙන් සැව අපාය භූමියේ සහ කාම භූමියේ ප්‍රතිසන්ධිය ලබන්. අපාය ලෝකයේ ඉපදිවිටි කෙනෙක් කවදාවත් රූපාවචර, අරූපාවචර ලෝකවල උපදින්නේ නැහැ. එක්කෝ අපාය භූමියේ ම යි. නැත්නම්

මනුෂ්‍යලෝකයේ, කාමසුගතියේ තමයි ප්‍රතිසංස්කරණය ලබන්නේ. ඒ වාගේ ම අපායභූමියෙන් චුතවෙලා රූප හා අරූප භූමිවල ප්‍රතිසංස්කරණයක් නැහැ. ඒක තමයි මම ඉස්සෙල්ලා කිව්වේ. අපායභූමියෙන් චුතවෙලා, එක්කෝ අපායේ, සතර අපායේ හෝ කාමලෝකයේ ප්‍රතිසංස්කරණය තමයි සිද්ධවෙන්නේ. (වැටහෙන්න ඇති මම හිතන්නේ.)

කාම සුගතී භූමියේ ඉන්න කෙනෙක්, -කාම සුගතිය කියලා කිව්වේ, මනුෂ්‍යලෝකයේ මනුෂ්‍යයෙක් වශයෙන් හෝ එහෙම නැතිනම් අර කියන දිව්‍යලෝක හයේ හෝ යම්තැනක ඉන්න කෙනෙක්-, සියලු තැන්හි ප්‍රතිසංස්කරණය කියලා තියෙන්නේ. කාම සුගතියෙන් සැව සියලු තැන්හිම ප්‍රතිසංස්කරණය ලබන්නේ.

- ♦ එතකොට ඒ කාමලෝකයේ ඉන්න කෙනා, ඔහු ත්‍රිශේතුක ප්‍රතිසංස්කරණයක් නම්, අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ කියන මේ තුන ම මුල්වෙලා ඉපදිවි කෙනෙක් නම් එයාට ධ්‍යාන ලබාගෙන රූප ලෝකයේ උපදින්නත් පුළුවන්.
- ♦ අරූපාවචර ධ්‍යාන ලබාගෙන, අරූප ලෝකයේ උපදින්නත් පුළුවන්.
- ♦ ඒ වාගේ ම හොඳ කුසලකම්පයන් කරලා මනුස්සයෙක් වෙන්නත් පුළුවන්.
- ♦ හොඳ කුසලකම්පයන් කරලා දිව්‍යලෝකයේ උපදින්නත් පුළුවන්.

ඒ නිසා මේ කාමලෝකය යි කියලා කියන්නේ හරියට මේ අපේ ප්‍රතිසංස්කරණය තීරණයවන සංස්කරණයක් වගෙයි. අපායට යනවා ද,

සුගතියට යනවා ද, නිවන් දකිනවා ද කියලා මේ ඔක්කෝම මේ කාම සුගතිය තුළ තීරණය කරන එකක්.

ඒ නිසා මේ කාම සුගතිය කියන, දිව්‍යලෝක, මනුස්සලෝක කියන මේ භූමිය ඉතා ම සුවිශේෂී භූමියක්. නිවන් දකින්න තියෙන එකත් මෙතැන ම යි. බුදුකෙනෙක් පහළවෙන්නෙත් මේ කාම සුගතිය තුළ තමයි. බ්‍රහ්මලෝකවල, රූපාවචර අරූපාවචර කියන බ්‍රහ්මලෝකවල, සක්විති රජවරු, බුදුවරු පහළවෙන්නේ නැහැ. කාම ලෝකයේත් මනුස්ස ලෝකයේ තමයි පහළවෙන්නේ. ඒ නිසා කාමලෝකයත් අතර මනුස්ස ලෝකයත් ඉතා සුවිශේෂ යි. එයට හේතු තමයි මනුස්ස ලෝකයේ දන් දෙන්න, සිල් රකින්න, භාවනා කරන්න, බුද්ධ දර්ශනය, සංඝ දර්ශනය, ධාතු ව්‍යුත්පාදිය මේවා පහසුවෙන් කෙනෙකුට කුසල් කරගන්න, නිවන් දකින්න, ඉඩ අවකාශ තියෙනවා.

රූපභූමි ප්‍රතිසංකීර්ණ ගත්තහම, රූප භූමියෙන් සැව කාම සුගතී, රූප අරූප භූමියන්හි ප්‍රතිසන්ධිය ලබන්. එතකොට රූපාවචර ලෝකයේ ඉන්න බ්‍රහ්මයින්ට රූපාවචර ලෝකයේ ඉඳලා ඒ කමීය, රූපාවචර කමීය අවසන්වුණහම, එක්කෝ කාම සුගතියේ - මනුස්ස ලෝකයේ හෝ දිව්‍යලෝකයේ උපදිනවා. එහෙම නැතිනම් එයා එතැන ඉඳලා ම රූපාවචර ධ්‍යාන ලබාගත්තොත් රූපාවචර භූමියේ ම උපදින්න පුළුවන්. එහෙම නැතිනම්, ඒ රූපාවචර භූමියේ ඉඳන් අරූපාවචර ධ්‍යාන උපදවාගත්තොත් එයාට රූපාවචර භූමියේ ඉඳන්, අරූපාවචර ලෝකයේ ප්‍රතිසංකීර්ණ ලබන්නත් පුළුවන්. ඒ නිසා රූපාවචර භූමියෙන් සැව කාම සුගතී, රූප අරූප භූමියන්හි ප්‍රතිසන්ධිය ලබන් කියලා ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා.

නමුත් මේකේ රූපාවචර ලෝකයේ, අපි කියමුකො එයා ඉන්නේ තුන්වෙනි ධ්‍යාන තලයේ යි කියලා. තුන්වෙනි ධ්‍යාන තලයේ ඉන්න කෙනෙක් එතැන ඉඳන් පහළ, ප්‍රථමධ්‍යාන, දූතියධ්‍යාන, භූමිවල උපදින්නේ නැහැ. මොකද, ඊට දේවල් පසුකරගෙන උසස් තැනක ඉන්න කෙනා පහත් තැනක් උපදවාගන්නේ නැහැ නේ. ඒ නිසා යට යට භූමිවල ප්‍රතිසංස්කරණයක් නැහැ. ඉහළ ඉහළ රූපාවචර, අරූපාවචර භූමිවල තමයි ප්‍රතිසංස්කරණයක් ලබන්නේ. නමුත් ධ්‍යාන උපදවාගන්නේ නැතිනම් ඔහු කම්මානුරූපව කාමලෝකයේ උපදිනවා. රූප භූමියෙන් සැව අපාය ප්‍රතිසංස්කරණයක් නැත. ඒ නිසා රූපාවචර බ්‍රහ්මලෝකයේ ඉන්න කෙනෙක්ව රූපාවචර ලෝකයේ ධ්‍යානාදිය උපදවාගන්නේ නැතිනම්, ඔහු කෙලින් ම අපායේ උපදින්නේ නැහැ.

ඊළඟ අරූපාවචර භූමි ප්‍රතිසංස්කරණය. අරූපාවචර භූමියේ ප්‍රතිසංස්කරණයක් නැත, අරූප භූමියෙන් චූතවෙලා එයා කාම සුගතියේ උපදින්නත් පුළුවන්. අරූපාවචර ඉහළ ඉහළ ධ්‍යාන තලවල උපදින්න පුළුවන්. අරූපාවචර ලෝකයේ ඉන්නා කෙනෙක් ආයෙ රූප ලෝකයේ උපදින්නේ නැහැ. මොකද, ඊට එහා ගියපු කෙනෙක් නේ. රූපාවචර ධ්‍යාන ඉක්මවා, ඒවායේ ආදිනව දැකලා, අරූපාවචර ධ්‍යාන උපදවාගත්තු කෙනෙක්, එතැන ඉඳන් නැවත රූපාවචර ධ්‍යාන උපදවන්නේ නැහැ. ඒ නිසා අරූප ලෝකයේ ඉන්නා අය කවදාවත් රූප ලෝකයේ උපදින්නේ නැහැ. ඒ වගේ ම අරූප ලෝකයේ ඉන්නා අය සතර අපායේ උපදින්නෙත් නැහැ. ඒ වාගේ ම අරූප ලෝකයේ දෙවැනි, තුන්වැනි අරූප ධ්‍යානවල ඉන්නවා නම් පළමුවෙනි අරූප ලෝකයේ උපදින්නෙත් නැහැ. පහළ ඒවායේ උපදින්නෙත් නැහැ. ඒකට හේතුව, උසස් කුසලකම්යක් කරපු කෙනෙක් නැවත ආයෙ පහත් කුසලකම්

කරන්න උත්සාහවත් වෙන්නේ නැති නිසා යි. ඒ නිසා භූමි හේදයට අනුව ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතුය.

පුද්ගල හේදය

ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතු ආකාරයෙන් පුද්ගලයෙක් ක්‍රියා වෙයි.

1. අනෙකුත් ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතු/ දුගති අනෙකුත් පුද්ගලයෙක්.

- අනෙකුත් අනුසල ව්‍යාප්ත උපකරණ සහගත සන්නිවේදන සිතියම සතර අපායෙහි දුගති ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතු අනෙකුත් පුද්ගලයෙක්.
- අනෙකුත් අනුසල ව්‍යාප්ත උපකරණ සහගත සන්නිවේදන සිතියම සුගතියෙහි (දෙව්, මිනිස් ලොව) ලාභය ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතු අනෙකුත් පුද්ගලයෙක්.

2. ද්විතීයික ප්‍රතිසංස්කරණය කළ ද්විතීයික පුද්ගලයෙක්.

මහා ව්‍යාප්ත ආයතනික සංවිධාන සහගත ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතු ද්විතීයික පුද්ගලයෙක් ය.

3. ත්‍රිතීයික ප්‍රතිසංස්කරණය කළ ත්‍රිතීයික පුද්ගලයෙක්.

මහා ව්‍යාප්ත ආයතනික සංවිධාන සහගත සන්නිවේදන (4) ය, මහගත ව්‍යාප්ත නවය (9) ය යන සිත් දහතුනෙන් (13) ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතු ත්‍රිතීයික පුද්ගලයෙක් ය.

එකකොට ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතුය ඒ පුද්ගල ආකාරය අනුව ඒ ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතුය. අනෙකුත් ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතු, දුගති අනෙකුත් පුද්ගලයන්. අනෙකුත් ප්‍රතිසංස්කරණය, ද්විතීයික ප්‍රතිසංස්කරණය, ත්‍රිතීයික ප්‍රතිසංස්කරණය කියලා ප්‍රතිසංස්කරණය කොටස් තුනක් තියෙනවා.

අනෙකුත් ප්‍රතිසංස්කරණය කියලා කියන්නේ අපි හේතු නැතුව, ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ හෝ අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ කියන මේ කුසල හෝ අකුසල මූලයන් හට නොගෙන යම්කිසි කෙනෙක්ව ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතුය. ඒවාට කියනවා අනෙකුත් ප්‍රතිසංස්කරණය කියලා. බොහෝවිට සතර අපායේ, තිරිසන් අපායේ ඒ සියල්ල ම අනෙකුත් ප්‍රතිසංස්කරණය යි. ඊට පස්සේ මනුෂ්‍ය ලෝකයෙන් සුගති අනෙකුත් ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතුය කියනවා.

අහේතුක ප්‍රතිසංස්කරණය ගෙනැවිත් දෙන්නේ අහේතුක අකුසල විපාක උපෙක්ඛා සහගත සන්තීරණ සිතෙන්, සතර අපායේ යි, දුගති ප්‍රතිසංස්කරණය ලැබූ පුද්ගලයන්. අර කියපු අකුසල විපාක උපෙක්ඛා සහගත සන්තීරණ සිතෙන්, ඉස්සෙල්ලා කතාකරේ, ඒ සිතට අනුව කෙනෙක් දුගතියේ ප්‍රතිසංස්කරණය ලබනවා. ඒක දුගති ප්‍රතිසංස්කරණය කියනවා. එතකොට අහේතුක දුගති ප්‍රතිසංස්කරණය පුද්ගලයා. ඊට පස්සේ අහේතුක කුසල විපාක උපෙක්ඛා සහගත සන්තීරණ සිතෙන්, සුගතියේ, දිව්‍ය ලෝකයේ හෝ මනුෂ්‍ය ලෝකයේ ග්‍රාහක ප්‍රතිසංස්කරණය ලැබූ අහේතුක පුද්ගලයන්. එතකොට අහේතුක පුද්ගලයින් දෙන්නෙක් ඉන්නවා. එක්කෙනෙක්

- ♦ එක්කෙනෙක් දුගති අහේතුක කියනවා. දුගති අහේතුක කෙනා උපදින්නේ තමන් කරපු අකුසල කමියන්ට අනුරූපව, එහි විපාක වශයෙන් මේ කියපු අකුසල විපාක උපෙක්ඛා සහගත සන්තීරණ සිතෙන්.
- ♦ අනික් කෙනා සුගති අහේතුක කියනවා. සුගති අහේතුක පුද්ගලයා තමන් කරපු දුර්වල කුසල කමියක් නිසා කාම සුගතියේ හෝ දිව්‍ය ලෝක මනුස්ස ලෝකයේ උපදින්න පුළුවන්. ඔහුට කියනවා අහේතුක පුද්ගලයා, සුගති අහේතුක කියලා.

ද්විතීයික ප්‍රතිසංස්කරණය ලැබූ ද්විතීයික පුද්ගලයෝ. දෙවෙනි එක. එයා මහා විපාක ඤාණවිප්පයුත්ත සිත් සතරෙන් ප්‍රතිසංස්කරණය ලැබුවෝ ද්විතීයික පුද්ගලයෝ ය. එතකොට කුසල ගත්තහම යම්කිසි කෙනෙක්ට කාමාවචර කුසල් සිත් අටට අනුව ඥානයෙන් තොරව යම් කුසලයක් කරොත් ඒකට අනුව තමයි, කාම සුගති,

-දිව්‍යලෝක යේ මනුස්ස ලෝකයේ- උපදින්න පුළුවන්. එයාට කියනවා, ද්විභේතුක පුද්ගලයා කියලා.

ඒ පුද්ගලයා ගැන තමයි මම ඉස්සෙල්ලා කිව්වේ සමහරවිට දුච්ච උත්පත්තියක්. දුකසේ තමයි ජීවත්වෙන්නේ. මේක ඤාණවිප්පයුත්ත නිසා මේ පුද්ගලයාට, මේ ද්විභේතුක පුද්ගලයාට, ධ්‍යාන මාගීඵල ලබන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. ඥානය උපතින් ම නැති නිසා, ධර්මය වටහාගෙන එයාට සෝවාන් ආදී මාගීඵල ලබන්න බැහැ. මේ ද්විභේතුක පුද්ගලයා ගැනයි.

ඊට පස්සේ ත්‍රිභේතුක ප්‍රතිසංකීය ලැබූ ත්‍රිභේතුක පුද්ගලයෝ. යම්කිසි කෙනෙක් ඥානය පෙරදැරිව කුසල කමීයක් කරොත් ඒකට අනුව ත්‍රිභේතුක ප්‍රතිසංකීය ලැබෙනවා. එතකොට ඒක නම් මහා විපාක ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත සිත් සතර යි. හා මහත්ගත විපාක නවය යි. ත්‍රිභේතුක කුසල කමී කියලා කිව්වේ, අර කියපු කාමාවචර කුසලකමී හතරක් තියෙනවා. රූපාවචර කුසලකමී පහයි. අරූපාවචර කුසලකමී හතර යි. මේ ඔක්කෝම එකතුවුනහම තමයි ත්‍රිභේතුක විපාක කියලා සඳහන්වෙන්නේ.

යම් කිසි කෙනෙක් කාමලෝකයේ ඤාණසම්ප්‍රයුක්තව, නුවණ ඇතුව උපදින්න පුළුවන්. එයාට ධ්‍යාන ලබන්න පුළුවන්. මාගීඵල ලබන්න පුළුවන්. ඇයි? ඒ පුද්ගලයා කමීයක් කරනකොට ඥානය පෙරදැරිව ඒ කුසලය සකසා ප්‍රබලව තමයි සිද්ධකරන්නේ. ඒ නිසා එයාට පුළුවන්කම තියෙනවා ධ්‍යාන මාගීඵල ලබන්න, උපතින් ම ඔහු ප්‍රඥාසම්ප්‍රයුක්ත නිසා. ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත නිසා. ඒ වාගේ ම, ඊට පස්සේ රූපාවචර අරූපාවචර ලෝකවල උපදින අයත්, ඒ වගේ තමයි. එතකොට මෙයාලාට කියන්නේ ත්‍රිභේතුක ප්‍රතිසංකීය ලැබූ ත්‍රිභේතුක පුද්ගලයෝ කියලා යි.

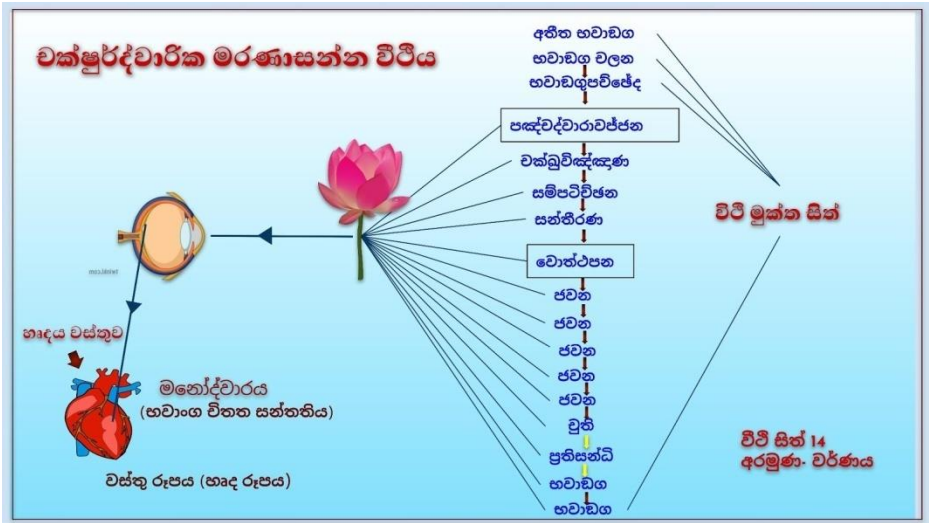
එහෙම ප්‍රතිසංස්කරණයක් කියනවා.

එතකොට මේ පුද්ගලයන් අනුව ප්‍රතිසංස්කරණය වේ. දැන් ආරම්භයෙන් අනුව ප්‍රතිසංස්කරණය වේ. භූමි අනුව ප්‍රතිසංස්කරණය වේ. පුද්ගලයන් අනුව ප්‍රතිසංස්කරණය වේ. පුද්ගලයෝ කොටස් තුනක් කියලා කිව්වා. අභේතුක පුද්ගලයෝ, ද්විභේතුක පුද්ගලයෝ, ත්‍රිභේතුක පුද්ගලයෝ. මේ ඔක්කෝම අපට සාමාන්‍ය සම්මුති ලෝකයේ වටහාගන්න පුළුවන්, දකින්න ලැබෙන අය යි. උපතින් ම කෙනෙක් අයුරින් බිහිරිව ඉපදිලා ඉන්නවා නම්, උපතින් ම, ජාතියෙන් ම, පස්සේ නෙවෙයි. එහෙම අය බොහෝවිට එක්කෝ අභේතුක ප්‍රතිසංස්කරණය ලබන කෙනෙක්. එහෙම නැතිනම් ද්විභේතුක ප්‍රතිසංස්කරණය ලබන අය යි. සමහරවිට සමහර අය ඉන්නවා කොච්චර ධර්මය කිව්වත් තේරෙන්නේ නැහැ. නමුත් ඒක හරියට ම අපට තීරණය කරන්න බැහැ, නමුත් සමහරවිට කියන කෙනාගේ හෝ එයාගේ අකුසලකම්යෙන්ම බලවේග නිසා එහෙම වෙන්නත් පුළුවන්. ඒ නිසා ද්විභේතුක පුද්ගලයින් හරියට ම අපට තීරණය කරන්න බැහැ. ඒක බොහෝවිට බුදුකෙනෙක්ට විතර යි හොඳට ම තීරණය කරන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ. අපි දැන් සුනීත, සෝපාක, පටාචාරා වාගේ මේ වර්ත ගත්තොත්, සාමාන්‍ය අපට පෙනෙන්නේ මේ සුනීත, සෝපාක වගේ අය ඒ අයට මාගීඵල ලබන්න බෑ වාගේ ඒ අයගේ ස්වභාවය ගත්තහම. නමුත් මෙයාලා බොහෝම පාරමි සම්පූර්ණ වෙව්වි, ත්‍රිභේතුක ප්‍රතිසංස්කරණය, අභීත්භාවය ලබන්න සුදුසු අය යි. ඒ නිසා අපට බාහිර පෙනුමෙන් ඒක අපට තීරණය කරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ.

ඊට පස්සේ ද්විභේතුක පුද්ගලයෝ කියලා ඒ විදියට අපට බෙදන්න පුළුවන්.

එතකොට ඊළඟට අපට කතාකරන්න තියෙන්නේ මේ ප්‍රතිසංස්කරණයක් ලැබෙන ආකාරය පිළිබඳව යි. දැන් අපි ප්‍රතිසංස්කරණය පිළිබඳව කතාකරමු. ප්‍රතිසංස්කරණය දෙන ආකාරය පිළිබඳව කතාකරමු. ඒ ප්‍රතිසංස්කරණය පිළිබඳව කතාකරමු. ප්‍රතිසංස්කරණය සාමාන්‍යයෙන් පිළිබඳව කතාකරමු. කෙනෙක් මැරිලා උපදින ආකාරය. ඒක දුගති සුගති වශයෙන්, හුම් වශයෙන්, ආරම්භය වශයෙන් අපි මේ විදියට රාශියක් කතා කරමු. ඉතින් කෙනෙක්ව මේ ජීවිතයේ ඉපදිලා, ඔහුගේ කරගෙන ආපු කම් ශක්තිය අවසන්වෙලා, නව භවයක උපදින්න ආසන්න අවස්ථාව අපි කියනවා මරණාසන්න අවස්ථාව කියලා. මෙන්න මේ මරණාසන්න මොහොතේ දී සිත වැඩකරන්නේ කොහොම ද, කියන එකක් අපි දැනගන්න ඕන. ඇත්තට ම ඒක ගැන තමයි මට කතාකරන්න උවමනාව තිබුණේ. නමුත් මේක අද කතාකරලා ඉවරකරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. මේක කතා කරන්න, හොඳට විස්තර වශයෙන් කතාකරන්න ඕනේ කොටසක්. මොකද, ඒකට හේතුව තමයි මේක බොහෝ අය මේක පටලවාගෙන තියෙනවා. ඊට පස්සේ මේකේ කාරණයන් පටලවාගෙන තියෙනවා. අහන්න ලැබෙනවා. මේ වුනි සිත පිළිබඳව. ප්‍රතිසංස්කරණය සිත පිළිබඳව. භවාදිග සිත පිළිබඳව. මේවා පිළිබඳව යම් පැටලිලි තියෙනවා එක එක අයට.

දැන් මේකේ මම පුළුවන් තරමක් මේ විස්තර කරන්න යි හදන්නේ මම. මේකේ දැන් අපි එහා එකට ගියොත් මේක ගත්තොත්, (වණ්ණ පින්තූරය) මේකේ මේ වක්ෂ්‍යද්වාරික මරණාසන්න විත්ත විටියක්, මරණාසන්න මොහොතේ මැරෙණ ආකාරය කොහොම ද වෙන්නේ කියන එක තමයි මෙතැනින් සටහන්වෙලා තියෙන්නේ.

එතකොට මම කිව්වා මේ සිතක් කියන එක විත්ත නියාමයක් කියලා එකක් තියෙනවා, ඒ සිත වැඩකරන ක්‍රමයක් තියෙනවා. ඒ වැඩ සිතේ ගමන්කරන ආකාරය අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. සිත දියුණුකරපු සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේනමක්ගෙන් තමයි, ඒ සිත උපදින්නේ නිරුද්ධවෙන්නේ කොහොම ද? අරමුණක් අනුව කම් සකස්වෙන්නේ කොහොම ද? ඒ අනුව අපි නැවත ප්‍රතිසන්ධි සකස්වෙන්නේ, අපි මැරෙන්නේ කොහොම ද? කුසලයක් සකස්වෙන්නේ, අකුසලයක් සකස්වෙන්නේ, විපාකයක් සකස්වෙන්නේ කොහොම ද? සිතට අනුව ඒවා සකස්වෙන ආකාරය පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ මනාකොට ම පැහැදිලිකරලා දීලා තියෙනවා.

විත්ත නියාමය කියලා කියන්නේ සිතක් උපදින පිළිවෙළ යි. ඒ පිළිවෙළ කෙනෙකුට සිතලා වෙනස්කරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. ඒවා විත්ත නියාමයන් අනුව තමයි සිද්ධවෙන්නේ. එතකොට අපි අරමුණක්, අපි ඇහැට රූපයක් ගැටුණහම, ඒ රූපය හරියාකාරව

තේරුම්ගන්නේ එක සිතකින් නෙවෙයි. සිත් පරම්පරාවකින්. සමහරවිට කෝටි ලක්ෂ ගණනක් ඉපදිලා තමයි, ඒ අරමුණ පිළිබඳව සිත් හරියාකාරව තේරුම් ගන්නේ. ඒ විදියට අරමුණක් අපි පැහැදිලිව තේරුම්ගන්න එන අවස්ථාව දක්වා සිත් උපදින පිළිවෙලට අපි කියනවා විත්ත වීථියක් කියලා.

අපි ඇහැට රූපයක් ගැටෙන අවස්ථාව ගත්තොත්, ඒ ගැටෙන අවස්ථාවේ අපට යමක් පෙනෙනවා. ඒ පෙනෙන සිතට කියන්නේ වක්ඛවිඤ්ඤාණ සිත කියලා ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා. අරමුණ දැකීම වශයෙන් දර්ශන කෘත්‍යය කරමින් පහළවෙන සිතට යි වක්ඛවිඤ්ඤාණ සිත කියලා කියන්නේ.

අරමුණේ යථාර්ථය, ඒක ලෝභ වශයෙන් හෝ විද්‍යාවෙන් හෝ ඒකේ ස්වභාවය, වටිනාකම, ඒවාට පනවලා තියෙන නම්ගෙන්, මේ එකක්වත් මේ වක්ඛවිඤ්ඤාණ සිතෙන් දකින්න මේ වක්ඛවිඤ්ඤාණ සිතට පුළුවන්කමක් නැහැ. ඒක වටහාගන්නේ නැහැ. නමුත් තව සිත්, මනෝවිඤ්ඤාණයෙන් සිත් පහළවෙලා තමයි ඒවා තේරුම්ගන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා මේ එක සිතක් ඉපදුණාට, අපට ඒ සිතකින් අරමුණක් තේරුම්ගන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. ඒ නිසා ඒ සඳහා සිත් පෙලක්, පරම්පරාවක් ගියොත් තමයි ඒක තේරුම්ගන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ.

ඉතින් අන්න ඒවාට විත්ත වීථි කියලා කියනවා. එතකොට විත්ත වීථි වක්ඛද්වාරික, මනෝද්වාරික, කියලා කොටස් දෙකකට බෙදෙනවා කියලා ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා.

- ♦ වක්ඛද්වාරික විත්ත වීථි කියලා මම ඉස්සෙල්ලා සඳහන් කරේ මේ පඤ්චායතනය, ඇහැ-කන-නාසය ආදී මේ

දේවල්වලට අරමුණක් ගැටිලා සිත් පහළවෙනකොට
වක්බුද්දාරික විත්ත වීථි කියලා කියනවා.

- ♦ මනසට ම කෙලින් ම හම්බවුණහම මනෝද්වාර විත්ත වීථි
කියලා කියනවා.

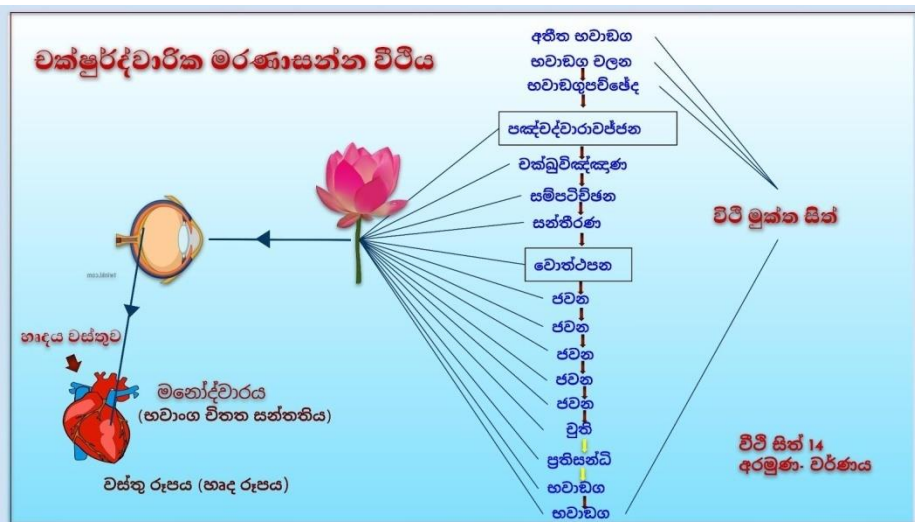
එතකොට ඇහැට අරමුණක් ගැටිලා සිත් පහළවෙන පිළිවෙල තමයි
ඒ ඔබට මේ තිරයේ දැක්කේ.

අප තුළ තියෙන මුල් ම හිත මොකක් ද? ඒවාට අපි හවාඩිග සිත්
කියලා කියනවා. ඊට පස්සේ අලුත් අරමුණක් ගෙන පහළවෙන
සිත් පේලියක් තියෙනවා. අන්න ඒවාට තමයි මේ සඳහන්වෙන්නේ
පඤ්චද්වාරාවර්ජන සිත, වක්බුද්ධිඤ්ඤාණ සිත, සම්පට්ච්ඡන සිත,
සන්තීරණ සිත, වොත්ථපන සිත, ජවන කියලා මේ විදියට පහළට.
නමුත් මේවා බොහෝවිට අපට ධර්මයේ මේ විත්ත වීථි ප්‍රස්ථාර
කරන කොට මේ නම්වලින් නැහැ. ඒ නම්වලින් නැහැ. ඒ වෙනුවට
තියෙන්නේ මෙන්න මේ විදියට යි.

වක්ෂුර්ද්වාරික මරණාසන්න වීථි - 4											මරණාසන්න වීථි						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
තී	න	ද	ප	ව	සං	ණ	වොප්	ජ	ජ	ජ	ජ	චු-	පු	හ	හ		
තී	න	ද	ප	ව	සං	ණ	වොප්	ජ	ජ	ජ	ජ	හ	චු-	පු	හ		
තී	න	ද	ප	ව	සං	ණ	වොප්	ජ	ජ	ජ	ජ	ත	ත	චු-	පු		
තී	න	ද	ප	ව	සං	ණ	වොප්	ජ	ජ	ජ	ජ	ත	ත	හ	චු-		

මේ තියෙන්නේ වක්ෂුර්ද්වාරික මරණාසන්න වීථියක් කියලා තියෙන්නේ. එතකොට ඔබ මේක පිළිබඳව පොත බැලුවොත්, සංග්‍රහ ග්‍රන්ථයක් බැලුවොත්, ඒ ප්‍රස්ථාර කිරීමේ පහසුව සඳහා මෙන්න මේ විදියට තමයි සඳහන්වෙලා තියෙන්නේ. මුල් අකුරුවලින්, ඒ සිතේ නමින් සඳහන්වෙලා තියෙනවා.

ඉතින් මේක දන්නේ නැති කෙනෙකුට මේක තේරෙන්නේ නැහැ. කිසි ම දෙයක් වැටහෙන්නේ නැහැ. ඉතින් ඒ නිසා මේ අකුරුවලින් කියන්නේ මොනවාද කියන එක ඉස්සෙල්ලා අපි තේරුම්ගන්න ඕන. ඊට අනුව තමයි අපට මේ මරණාසන්න චිත්ත වීථි පිළිබඳව කතාකරන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා මේ නම් සමග සකස්කරපු වාට් එකක් තමයි ඔබට මම මේ ඉදිරිපත් කරලා තියෙන්නේ.

එතකොට මේකට අනුව අපි මරණාසන්න චිත්ත වීරියක් සිද්ධවෙන්නේ කොහොම ද, එහෙම නැතිනම් අපගේ මරණය වෙන්නේ කොහොම ද කියන එක පිළිබඳව යි කතාකරන්න තියෙන්නේ. නමුත් ඒක මට අද කතාකරන්න හිටියේ. නමුත් මේක මේ අපට විෂේශයෙන් වැදගත් කොටසක් නිසා ඒ ප්‍රතිසන්ධි කියන එක හාත්පස කතාකරගෙන ගියොත් හොඳයි කියලා මගේ අදහසක් ඇතිවුණා. ඒ නිසා මම කෙලින් ම මේ චිත්ත වීරීවලට ආවේ නැහැ. ඊට අදාල වටපිටාව කතාකරන්න ඕනි කියලා හිතුණා. ඉතින් ඒ නිසා මේක පිළිබඳව අපි ඊළඟ වාරයේ දී සවිස්තරව කතා කරනවා.

මේ සිත් පිළිබඳව හවාඬු සිත්, පඤ්චද්වාරාවර්ජන සිත කියයි. මේ මොකක් ද? හවාඬු සිත කියන්නේ මොකක් ද? හවාඬු සිතේ අරමුණ මොකක් ද? පඤ්චද්වාරාවර්ජන සිතේ අරමුණ මොකක් ද? චක්ඛුවිඤ්ඤාණ සිතේ අරමුණ මොකක් ද? සම්පට්ච්ඡන, සන්තීරණ සිත්වල අරමුණ මොකක් ද? ජවන් සිත්වල අරමුණු මොනවා ද? ඒ වාගේ ම අපට අවසාන මොහොතේ උපදින වුති සිත, මේ වුති සිතේ අරමුණ මොකක් ද? ප්‍රතිසන්ධි සිතේ අරමුණ මොකක් ද? ප්‍රතිසන්ධි සිතට අනුව නැවත අප සිත හවාඬු ගතවෙනවා. ඒ සිත්වල අරමුණු මොනවාද කියන එක පිළිබඳව අපි මේ මරණාසන්න චිත්ත වීරියත් සමග ම අපි කතාකරන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා.

ඒවා පිළිබඳව මේ ඊළඟ වාටි එකේ තියෙන්නේ.

**සිත් හැඳින්වීමට
යොදන අකුරු
මෙසේය.**

අතීත භවාධිග (විපාක සිත්)	තී
භවාධිග චලන (විපාක සිත්)	න
භවාධිගුප්‍යච්ඡේද (මනෝද්වාරය)	ද
පඤ්චද්වාරාවච්ඡේදන(ක්‍රියා මනෝධාතුව)	ප
චක්ඛුවිඤ්ඤාණ	ච
සම්පට්ච්ඡන (විපාක මනෝධාතුව)	සං
සන්තරණ (විපාක මනෝවිඤ්ඤාණධාතුව)	ණ
වොත්ථපන (ක්‍රියා මනෝධාතුව)	වො
ජවන (කුසල සහ අකුසල සිත්)	ජ
තදාරම්මන (විපාක සිත්)	ත
චුති	චු
ප්‍රතිසන්ධි	ප්‍ර

මේ අකුරුවලට දීලා තියෙන සිතේ නම තමයි. “තී” කියන අකුරෙන් අතීත භවාධිග සිත. “න” කියන අකුරෙන් භවාධිග චලන. “ද” කියන අකුරෙන් භවාධිග උපච්ඡේද. මේවා විස්තරකරගන්න වෙනවා. මේ විත්ත වීථි කරලා තියෙන කෙනෙකුට නම් මට මේ මොහොතේ ම මේක විස්තර කරන්න පුළුවන්. නමුත් විත්ත වීථියක් නො කරපු කෙනෙකුටත් එයාටත් මේ ජීවිතයේ යථාර්ථය තේරුම්ගන්න නම් මේක ටිකක් විස්තර කරන්න ඕන. අතීත භවාධිග සිත කියන්නේ මොකක් ද? භවාධිග චලන සිත කියන්නේ මොකක් ද? ඒ වාගේ ම භවාධිග උපච්ඡේද සිත කියන්නේ මොකක් ද? මේවා සිතේ ස්වභාවයන් ද? විපාක සිත් ද, ක්‍රියා සිත් ද, මේවායින් කරන කෘත්‍යය මොනවා ද කියලා වටහා ගත්තහම, එයා තේරුම්ගන්නේ එයාගේ ජීවිතයේ ස්වභාවය පිළිබඳව යි. ඒ නිසා මේවා අභිධම්මයෙහි කියලා මම එදාත් කිව්වේ. මේවා අපි නිරුත්සාහ වෙන්න සුදුසු නැහැ. අපේ ජීවිත ගැන අපි මැරෙණකම් ඉගෙනගත්තත් ඉගෙනගන්න දේවල් තියෙනවා. ඒ නිසා මේ ගැඹුරු වුණත් අපි ඉගෙනගන්නේ අපේ ජීවිතවල ම යථාර්ථය යි.

ඒ නිසා මේවා අපි අමාරුවෙන් හරි ඉගෙනගන්නකොට අපේ ප්‍රඥාව වැඩෙනවා. ඒ වාගේ ම අපට ඇතිවෙන අයහපත් විපාක, අයහපත් අකුසල ධර්මයන්ගෙන් වැළැකෙන්න මේ ධර්මයන් ඉගෙන ගැනීම ඉතාමත් ප්‍රබල වෙනවා, උපකාර වෙනවා. උපනිශ්‍රය වෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා ඒ දේවල් මේ වචනවල අපි වදවෙන්න අවශ්‍ය නැහැ. නමුත් ඒවාගෙන් කෙරෙන කෘත්‍යයන් ඒවාගේ අර්ථය අපගේ ජීවිතයට ගලපාගත්තහම ඇත්තට ම මේවාගේ ක්‍රියාදාමයක් නේ ද මනුෂ්‍යයෙක් ජීවත්වෙනවා කියන තැන වෙන්තේ කියන එක අපට වටහාගන්න පුළුවන්. අපට ඒක වැදගත්.

අපි මනුෂ්‍යයෙක් ජීවත්වෙනවා කියන තැන, මනුෂ්‍යයෙක් මැරෙණවා කියන තැන, මනුෂ්‍යයෙක් නැවැත ඉපදෙනවා කියන තැන, මෙන්න මේ විදියට යි වෙන්තේ. අපි කවදාවත් ඇතැම් අය ඒවා ඉගෙනගෙන නැහැ. මැරෙණකොට අඬනවා. එහෙම නැතිනම් මැරෙණකොට බයේ තැතිගෙන අපි මැරෙණවා. අපි මැරෙණවා උපදිනවා කියලා දකිනවා. දන්නවා. නමුත් ඒවා වෙන්තේ කොහොමද කියලා අපි ඉගෙනගෙන නැහැ. ඉතින් ඒ නිසා නො දන්නා අය මේවා හොඳට මේ අනුසාරයෙන් හරි, මේ දේශනාව අනුසාරයෙන් හරි ඉගෙනගන්න එක හොඳයි. මොකද, කෙනෙකුට ඒක පොතක් බලලා ඉගෙනගන්නවා කියන එක ආධුනික කෙනෙකුට අමාරු යි. ගුරුවරයෙක් නැතුව. ඉතින් අභිධර්මය කියන එක අපි පාඩමක් වශයෙන් කරනවා නම් ඒවා ක්‍රමාණුකූලව කළයුතුයි. නමුත් ඒ අභිධර්මයේ අපගේ ජීවිතයට අදාළ කොටස් අරගෙන ඒක ජීවිතයට සම්බන්ධකරගත්තහම අර අභිධර්ම විෂය කියන එක සාමාන්‍ය ඉතින් වයසට ගියපු කෙනෙකුට මේ නිවන් දකින්න ම උත්සාහවත් කෙනෙකුට ඒවා මුල ඉඳන් ඉගෙනගෙන යනවා කියන එක කරන්නේ නැහැ සමහර අය. නමුත් අපට නිවන්

දැකීම සඳහා අපේ දූගතියෙන් වැටෙන්නේ නැතුව, සුගතිපරායන වෙන්න, ධර්මඥානය දියුණුකරගන්න, ඒ අභිධර්මයේ ඇතැම් ජීවිතයට සම්බන්ධ දේවල් උපකාර වන නිසා. මම ඒකයි මේ පටිච්චසමුප්පාදයට ඒ දේවල් වරින් වර මතුකරලා අරගෙන කියලා දෙන්නේ.

ඉතින් ඒ නිසා මේවා ගැඹුරුවෙන් පුළුවන්. නමුත් පුළුවන්තරම් සරල කරලා මම කියලා දෙනවා. ඒ නිසා ඔබගේ සිත ශක්තිමත් කරගෙන මේවා මම කොහොමහරි වටහාගන්න ඕනේ කියන අධිෂ්ඨානය හා ධ්‍යානය තමයි ඔබ ඇතිකරගන්නේ. එතකොට ඔබගේ ප්‍රඥාව වැඩිලා තමන්ගේ ජීවිතය පිළිබඳව අලුත් අලුත් දේවල් ඉගෙනගෙන අවබෝධයක් ඇතිකරගත්තහම අපට ඒ තුළින් විද්විත ඥාන ගොඩනැගෙනවා, ප්‍රඥාව ගොඩනැගෙනවා. ඒ විතරක් නෙවෙයි අපට මරණාසන්න මොහොත පවා වෙනස්කරගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා මගේ දේශනාව මෙතැනින් අවසාන කරනවා. මේ දේශනාව අනුසාරයෙන් ඔබට යම් ගැටලුවක් හෝ තියෙනවා නම් ගියවර සාකච්ඡාවේ දී ඔබට යමක් මතුවුණා නම් ගැටලුවක් හෝ විස්තරකරගන්න හෝ, ඒක ඔබට කතාකරන්න ඉඩ අවකාශ දෙනවා. මෙතෙක් කතාකරගෙන ආපු ප්‍රතිසන්ධි පිළිබඳව යම් විස්තරකරගැනීමක් ඕන නම් ඒ හැම එකටම ඔබට. නොතේරිවිචි තැන් විග්‍රහ කරගැනීමට ඉඩ අවස්ථාව සලසමින් මගේ දේශනාව අවසාන කරනවා.

හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නයක්:- යම්කිසි කුසල සිතක් අපි උපදවාගන්න වෙලාවේ, යම්කිසි කුසලයක් කරන කොට අපි කොයි විදියට ද ඒ කුසලයේ බලය තවත් තීව්‍රකරගන්න හැටි. එතකොට ඒ කුසලය බලවත් කුසල සිතක් හැටියට සම්පාදනය කර ගන්නා හැටි කොහොමද කියලා විස්තර කර දෙන්න. තෙරුවන් සරණ යි.

පිළිතුර:- බොහොම හොඳ ප්‍රශ්නයක්. හැමෝටම උපකාරවෙන ප්‍රශ්නයක්. කුසලයක් බලවත්වෙන්න ආකාර කිහිපයක් තියෙනවා. අපි කුසල සිතක් ගත්තොත්, අපි කුසල් සිත් කාමාවචර, රූපාවචර හා අරූපාවචර කියලා බෙදනවා. ඒ අනුව අපි දැන් කේන්ද්‍රකරගන්නේ රූපාවචර හෝ අරූපාවචර නෙවෙයි. කාමාවචර කුසල් සිත් ටික යි. මනුෂ්‍යයින් වශයෙන් දෙවියන් වශයෙන් කාමලෝකයේ අපි කරන කුසල්, කාමලෝකයට ඒකත් කිව්වහම ඒක අපට සාමාන්‍යයෙන් සැහැල්ලු කරන්න බැහැ. අපි යම් දවසක මාගී සිතක් උපදින්න පෙර විද්‍රෂිතා ඥාන වශයෙන් යම් සිත් පහළවෙනවා නම්, මේ ඔක්කෝමත් කාමාවචර කුසල්, ප්‍රබල ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත කුසල්.

මේ කාමාවචර කුසල් කොටස් කොටස් දෙකකට බෙදන්න පුළුවන්. එක් ආකාරයකින්.

1. ඒ තමයි සෝමනස්ස සහගත හා උපේක්‍ෂා සහගත කියලා කොටස් දෙකක් බෙදනවා.
2. ඊට පස්සේ තව කොටස් දෙකක් බෙදනවා, ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත හා ඤාණවිප්‍රයුක්ත කියලා.
3. ඊට පස්සේ තව කොටස් දෙකක් තියෙනවා සංඛාරික හා අසංඛාරික කියලා.

මේ කාමාවචර කුසල් සිත් අට ප්‍රධාන ප්‍රබේධ තුණක් තියෙනවා.

- සෝමනස්ස උපේක්‍ෂාභාවය. කෙනෙක් සතුටින් පින් කරනවා. කෙනෙක් මධ්‍යස්ථභාවයෙන් පින් කරනවා.
- ඒ වාගේ ම කෙනෙකුට පුළුවන්කම තියෙනවා ඒ කුසලය ඤාණය පෙරදැරිකරගෙන, නුවණ පෙරදැරිකරගෙන කරන්නත් පුළුවන්.
- නුවණින් තොරව කුසල් කරන්නත් පුළුවන්කම තියෙනවා.

ඒ වාගේ ම යම් කුසලයක් කරනකොට සසංඛාරික අසංඛාරික භාවයෙන් කියලා කිව්වේ,

- කෙනෙක් තව කෙනෙකුගේ කීම නිසා හෝ, තව කෙනෙකුගේ මෙහෙයවීම නිසා හෝ, එහෙම නැතිනම් තමන්ගේ බලයෙන් මේකේදී උත්සාහවත් කරගෙන යම් කුසලයක් කරන කොට ඒකට කියනවා සසංඛාරික කුසල් කියලා.
- ඒ වාගේ ම එහෙම නැතුව, තව කෙනෙකුගේ මෙහෙයවීමක් නැතුව, තමන්ගේ ද ලොකු උත්සාහයක් නැතුව, කෙනෙකුට කුසලයකට අවස්ථාවක් ලැබුණු මොහොතේ ම, එක්කෙනෙකු ම තීරණය කරලා ඔහු ඒ කුසලය කරනවා. එතකොට ඒකට කියනවා අසංඛාරික කුසල් කියලා.

එතකොට අපි කොටස් තුණකට බෙදුවා අපට කරන්න පුළුවන් කුසලයක්. අපි කියමුකො, උදාහරණයක් වශයෙන් අපි දානයක් දෙනවා. එහෙම නැතිනම් බුද්ධ වන්දනාවක් කරනවා කියන එක. කෙනෙක් දානයක් දෙන්න ඕන යි කියලා. එහෙම නැතිනම් හික්කුන්

වහන්සේ නමක් හම්බවෙලා, යමක් පූජා කරන්න අවස්ථාව යි. ඒ අරමුණ දකිනකොට ම අපට කෙනෙකුට මේක පිළිබඳව, එක්කෝ දකිනකොට ම ඒ හිඤ්ඤා වහන්සේට මොනවාහරි පූජාකරගන්න ඕනේ, වන්දනා කරගන්න ඕනේ කියලා සිතක් උපදිනවා. කෙනෙක් ඒක සතුටින් කරනවා. කෙනෙක් ඒක තව කෙනෙක් කරපු නිසා, තමන්ගේ හිතවත් කෙනා කරා නේ කියලාත් කරන්න පුළුවන්, ඒක එව්වර සතුටක් නැතුව. ඒ වාගේ මම මේක ප්‍රායෝගිකව කිව්වේ.

ඉතින් අන්න ඒ විදියට ගත්තහම, අපි මේක ගොඩාක් විස්තර කරන්න ඕන කාරණාවක්. ඉතින් ඒ නිසා මේක මම දීඕව විස්තරකරගෙන ගියොත්, අනික් අයට මේ ප්‍රශ්න අහන්න නැතිවෙනවා. ඒ නිසා, මේ කුසලයක් ප්‍රබලවෙන්න තමන් සතුටින් ද කරන්නේ, එහෙම නැතිනම් උපේක්ෂාවෙන් ද කියන එක බලපානවා. ඊට අමතරව කෙනෙක් ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත ද, විප්‍රයුක්ත ද කරන්නේ හා සංඛාරික ද අසංඛාරික ද. එතකොට මේ සාමාන්‍යයෙන් කාමාවචර කුසල කමී ගත්තොත්, ප්‍රබල කුසල් තමයි කෙනෙක් සතුටෙන්, නුවණ පෙරදැරිකරගෙන, තමන්ගේ හෝ තව කෙනෙකුගේ මෙහෙයවීමක් නැතුව, අවස්ථාව ලද මොහොතේ ම සිත් පහළවෙලා කරනවා. අන්න ඒක ප්‍රබල කුසල් සිතක්.

ඒ නිසා අපි පින්ක් කරනකොට, ඒ අවස්ථාව ආවහම ඒක අපි සමහර අයට, පින්කරලා පුරුදු අය ස්වභාවයෙන් ම ඒ අවස්ථාව ගන්නවා. ඉතින් ඒ නිසා ඒවා යෝනිසෝමනසිකාර බලයෙන් තව කෙනක් කියපු නිසා නෙවෙයි, තමන්ට ම හිතිය යමක් කරනකොට ඒ කුසලය ප්‍රබල යි. එතකොට අපි කුඩා දෙයක් දුන්නත් ඒකේ කමිය, විපාකය පිළිබඳව සිහිකරගෙන අපි යමක්

කරන්න පුළුවන්නම්, ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ඒ කරපු කමිය පිළිබඳව ඒ බුද්ධ දේශනාව අදහාගන්නවා, විශ්වාස කරනවා. ඒ අනුව අපි කුසල් කරනවා. එතකොට ඒක ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත යි. ඒ නිසා අපි කුසල් කරන කොට නුවණ, කුඩා කුසලයක් කරත්, නුවණින් යුක්තව මේ කමිය, මේ කුසලය මට ඒකාන්තයෙන් යහපත් විපාක ගෙනැත් දෙනවා කියලා, කමිය පැත්තට නැඹුරුවෙලා, අර පුද්ගලයාගේ තරාතිරම් බලන්නේ නැතුව, ඔහු සිල්වතෙක් ද, දුස්සීලයෙක් ද කියලා මනින්නේ නැතුව, පුද්ගල හේදයෙන් තොරව මේක මම හිත පිහිටුවාගෙන කරොත් ඔහු කුමණ ආකාරයෙන් වුණත් තමන්ගේ චේතනාව පිරිසිදු නම් එතැන කුසලයක් සකස්වෙනවා කියලා අන්න ඒ විශ්වාසය මත කුසලයක් කරනවා. ඔහු සතුටින් කුසලයක් කරනවා. එතකොට ඒක ශ්‍රද්ධාව තව කෙනෙක් මෙහෙයවලා නෙවෙයි. අර පුද්ගලයාට දෙන්න ඕන හිඟන්නෙක් පව් කියලා උත්සාහවත් කරවලා නෙවෙයි. යාවකයෙක් දකිනකොට ම ඔහු සතුටෙන් කරනවා, ඔහුගේ සිල්වත්කම බලන් කියන්නේ. අන්න ඒ ආකාරයෙන් කරන දේවල් ප්‍රබල කුසල් සිත්. අපි අභිධම්මානුකූලව පැහැදිලි කරනවා.

ඒක සුත්‍රානුකූලව ගත්තොත්, ඒ කුසලය කරන්න පෙරත් ඔහු ඒ පිළිබඳව සතුටු සිත් ඇතුව, සැලැස්සුම් කරලා, කල්පනා කරලා, හොඳාකාරව ඒ කුසලය සැලැස්සුම් කරනවා. කරන අවස්ථාවේත්, හොඳට සිත පිහිටුවාගෙන බුදු ගුණ, සභ ගුණ, කමිය විශ්වාසකරගෙන කරනවා. දීලා, දුන්නායින් පස්සේත් නැවත අපි ඒක සිහි කර කර ඒ කුසලයේ සතුටුවෙනවා. ඒ කියන්නේ දුන්නායින් පස්සේ සතුටුවෙනවා කියන්නේ අර දීපු දේ ගැන සොය සොයා, බල බලා, මේක මේ පාවිච්චිකරනවා ද, නැද්ද, මේකට මොනවාහරි වෙලාද, හරියට පාවිච්චි කරනවා ද, කියලා බලන එක

නෙවෙයි මේ කරපු කුසලය නැවැත සිහි කරනවා කියලා කියන්නේ. ඒක ගැන අපි භොයන්න යන්නේ නැහැ. අතහැරියා නම් ඒක අපි අතහැරියා. එයා මොකක් ද කරන්නේ, මේකෙන් ප්‍රයෝජනයක් ගත්තා ද, ඒවාට අපට අදාල නැහැ. ඒ පිළිගත්ත පුද්ගලයාගේ ඒ කළයුත්තක්. අපි දුන්නේ සංඝයා වෙනුවෙන් නම් ඒක අපි බලන්න යන්නේ නැහැ.

නමුත් ඒ කුසලය පිළිබඳව අපි නැවැත නැවැත සිහි කරනකොට අර අපි ගිය සැරේ කතා කරපු ආසේවන ප්‍රත්‍යය කියන එක, ඒ කුසලය නැවැත නැවැත සිහිවෙලා, බලවත්වෙලා, ප්‍රබල කුසල් සිතක් ගොඩනැගෙනවා. විපස්සනා කුසල් සිත් කියන්නේ අන්ත ඒවාගේ දේවල්. නැවැත නැවැත කුසල් කරනකොට, ඒවා නැවැත නැවැත සිහිකරන්න, සිහිකරන්න ඒ කුසලය බලවත්වෙලා, ඒක ප්‍රබල කුසල් සිතක් බවට පත්වෙනවා. මරණාසන්න මොහොතේත් ඉදිරිපත්වෙන්න පුළුවන් හැකියාව තියෙනවා. හැබැයි ඒ කුසල් පැත්ත යි.

අකුසල් පැත්ත කරළා, අකුසල් එහෙම හිතන්නේ නැහැ. එතකොට ඒකත් බලවත් වෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා අකුසලය අපි නුවණින් තේරුම් අරගෙන ඒක දුරු කරන්න ඕන. කුසලය නැවැත නැවැත සිහි කර කර අපට ඕන නම් පුළුවනි ඒක නිවැරදි දිසාවට හරවන්න. ඒ කියන්නේ මේ කුසලය මට නිවන් පිණිස, සසර ගැලැවීම පිණිස සද්ධම්මය ශ්‍රවණය, කල්‍යානමිත්‍ර ඇසුර සඳහා ම මේ කුසලය උපනිශ්‍රය වේවා කියලා.

ඒ විදියට අපට අන්ත ඒ වාගේ අවබෝධයෙන් යුක්තව හොඳ ප්‍රබල කුසල් සිද්ධකරන්න පුළුවන්. එතකොට ඒවාට අපි කියනවා ද්විත්තිභේතුක කුසලකම් කියලා. ඒවා පාරමී බවට පත්වෙනවා

තණ්හා-දිට්ඨි-මාන අනුපාදා කමී උපායකො කොසල්ල පරිග්ගහිතා දානාදෙව ගුණා පාරමී කියලා. කෙනෙක් ඒවා තණ්හාවෙන් දිට්ඨියෙන් මානයෙන් තොරව, ඒ තැනට සුදුසු උපාය තුවණ පාවිච්චි කරලා කිසිම අපේක්ෂාවක්, බලාපොරොත්තුවක් නැතුව ඒ කුසල් කරනකොට ඒවා පාරමී බවට පත්වෙනවා.

මම හිතන්නේ මේක පිළිබඳව ඇති කියලා, වැටහෙන්න ඇති කියලා. තව විස්තර බොහෝ කතාකරන්න පුළුවන්. නමුත් ඒක මේ වෙලාවේ සුදුසු නැහැ කියලා මට හිතෙනවා. තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය: (අපැහැදිලියි) ඔබ වහන්සේ අර භූමි ගැන සඳහන් කරන කොට ඔබ වහන්සේ සඳහන් කරා, අපි හිතමු අරුපාවචර භූමියක ඉපදිවි කෙනෙක්, ... මරණාසන්න ... එක්කෝ රුපාවචර භූමියේ ම උපදිනවා. නැතිනම් ඊට උඩින් තියෙන අරුපාවචර භූමියකට යනවාය කියලා. එතකොට එහෙම කෙනෙකුට සතර අපායටවත් කාමභූමියටවත් යන්න අවස්ථාවක් නැද්ද ස්වාමීන් වහන්ස?

පිළිතුර: ඔය කිව්වේ අරුප භූමිය ගැන ද?

නැවත ප්‍රශ්නය:- මම කිව්වේ අරුප භූමිය යි. අපි හිතමු කෙනෙක් උදාහරණයකට අරුප භූමියේ ඉපදිලා එයාගේ මරණ මොහොතේ දී සිතක් පහළවෙනවා. එතකොට එයා ඒ අරුපභූමියේමත් උපදින්න පුළුවන්. නැතිනම් අරුප භූමියෙන් ඉහළ භූමියකට යන්නත් පුළුවන්. හැබැයි රුප භූමියටවත් එන්නේ නැහැ කියලා. එතකොට එයා හැමදාම උඩට ම යන කෙනෙක් ද? එතකොට අපි හිතමු එයා අරුප භූමියේ ඉඳලා එයාට කවදාවත් නිවන ඤාත් ඤාත් කරන්න බැරිවෙයි නේද අපේ භාමුදුරුවනේ?

පිළිතුර:- නැහැ. එකේ මම එතැන සඳහන් කළා ද කියන එක මම මතක නැහැ. ඒ න්‍යාය මෙහෙම යි. අරූප ලෝකයේ ඉන්න කෙනෙක් රූප ලෝකයේ උපදින්නේ නැහැ. රූප භූමිවල උපදින්නේ නැහැ. ඒක දහම් න්‍යායක්. එයට හේතුව තමයි රූපාවචර ලෝකයේ උපදින්න නම් රූපාවචර ධ්‍යාන ලබාගන්න ඕන. අරූප ධ්‍යාන ලබාගන්න කෙනෙක් ඉන් පහළ තියෙන රූපාවචර ධ්‍යාන ආයෙ උපදවන්න යන්නේ නැහැ. ඒ නිසා එයා අරූප ලෝකයේ ඉන්න අය රූප භූමියේ උපදින්නේ නැහැ. එතැනින් චූතවෙනවා. ඊට පස්සේ අරූප ලෝකයේ ඉන්න කෙනා යට තියෙන, පහළ ඊට වඩා අඩු අරූප ලෝකවල උපදින්නේත් නැහැ. මොකද, එයා නැවැත ඊට වඩා තමන් ලබු අරූපධ්‍යානයට වඩා පහළ තියෙන අරූපාවචර ධ්‍යානයක් නැවැත උපද්දවාගන්න උත්සාහවත් වෙන්නේ නැහැ. මොකද, එයා ඒක ඉක්මවලා යි තියෙන්නේ. ඒකේ දොස් දැකලා ආපු කෙනෙක්. ඒ නිසා එයා අරූප ලෝකයේ ම යට යට තලවල උපදින්නේ නැහැ. නමුත් එයාට පුළුවන්කම තියෙනවා, ඒ භූමියේ ඉඳලා නැවැත සමථය වඩලා, ඉහළ හෝ ඒ භූමියේ හෝ උපදින්න. ඊට අමතරව ඔහු යම් අරූපාවචර ධ්‍යානයකට අනුව කමානුරූපව ආවානම් ඔහු නැවැත එතැන ඉඳලා ධ්‍යාන උපදවාගත්තේ නැතිනම්, ඔහු කාම සුගතියේ උපදිනවා. හැබැයි සතර අපායේ නෙවෙයි. මනුෂ්‍යලෝකයේ හෝ දිව්‍ය ලෝකයේ යි. ඉතින් ඒ නිසා ඒක එතකොට කාම සුගතියේ මනුෂ්‍යලෝකයේ හෝ දිව්‍යලෝකයේ උපදිනවා. ඒ අරූපලෝකයේ ඉන්න කෙනා ඒ තලයේ දී ධ්‍යානයක් ලබාගත්තේ නැතිනම්.

ඒ වාගේ ම අරූපලෝකයේ ඉන්න කෙනා සෝවාන් ඵලයට පත්වෙලා ගියොත් ඔහුට ඉතිරි මාභීඵල ඒ අරූපාවචර ලෝකයේ

ඉඳන් ම ලබාගන්න පුළුවන්. නමුත් ඔහු මාගීඵලයක් නො ලබා නම් අරුපලෝකයට ගියේ බුදු කෙනෙකුට හැර අන් හැමෝට ම මාගී ඵල ලබන්න නම් ධර්මශ්‍රවණය කියන එක කරන්න ඕන. පරතොසොෂය කියන එක අවශ්‍ය යි. ඉතින් ඔහුට ඇහැ-කන-නාසය ආදී පඤ්චආයතන, පඤ්චඉඤ්චියයන් නැති නිසා, ඇහැ කන නැති නිසා එයාට එතැන ආයතන තියෙන්නේ දෙකයි නේ, මනායතනය යි ධර්මායතනය යි. කරනවා නම් තමන් ම යෝනිසෝ මනසිකාරය කරන්න ඕන. තව කෙනෙකුගෙන් බණ අහන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. ඒ නිසා ඒ පෘතග්ජනව ගියපු කෙනෙකුට ඒ භූමියේ ඉඳන් මාගී ඵල ලබන්න බැහැ. එයා ආපහු කාමලෝකයට ඇවිල්ලා තමයි ලබන්න වෙන්නේ. නමුත් එයා සෝවාන් වෙලා වාගේ ගියොත් ඉතිරි ඔහු මාගීය දන්න නිසා ඔහු යෝනිසෝමනසිකාරය එහිදී කරලා එහි දී ම රහත්වෙලා පිරිනිවන් පාන්න පුළුවන්. ඒ නිසා අරුප ලෝකයේ ඉන්න කෙනෙක් නැවැත ප්‍රතිසංඝි ලබන්නේ චුතුවෙන්නේ හා මාගීඵල ලබන්නේ ඔන්න ඔය ආකාරයට යි. එයාට කාම ලෝකයේ උපදින්න පුළුවන්කම තියෙනවා. හැබැයි එයා සතර අපායේ නෙවෙයි, මනුස්ස ලෝකයේ ඔහු දිව්‍ය ලෝකයේ. මම හිතන්නේ පැහැදිලිවෙන්න ඇති.

ප්‍රශ්නය:- තෙරුවන් සරණ යි ... දැන් සෝවාන් මාගීඵල ලාභියෙක් දැනට මනුෂ්‍ය භවයේ ඉන්නවා නම් එතකොට එයාට විදගීනා සිතක් නේ ප්‍රතිසංඝි චිත්තයට ඇතිවෙන්නේ මරණාසන්න මොහොතේ. එතකොට කාම සුගති භූමියේ උපදින්නේ කොහොමද කියන හැටි ටිකක් පැහැදිලි කරලා දෙන්න.

පිළිතුර:- එතකොට දැන් කෙනෙක් කාම ලෝකයේ විද්‍යා
 භාවනා කරන කෙනෙක්, එතකොට ඒ විද්‍යා කරන්නේ ඔහු
 ඤාණසම්ප්‍රක්ත සෝමනස්ස සහගත හෝ උපෙක්‍ෂා සහගත
 සංඛාරික හෝ අසංඛාරික සිත්තුළින්. එතකොට ඒකට අනුව
 තමයි එයාට ප්‍රතිසංකී ලැබෙන්නේ. එතකොට ඒක කුසල් සිතක්.
 විද්‍යා සිතක් වුණාට, විද්‍යා සිත වුණාට එයාට අලෝභ-
 අද්වේශ-අමෝහවලින් යුක්ත වූ කුසල සිතක්. ඒක කාමාවචර
 කුසල සිතක්. ඒක කාමාවචර කුසලකමියක් නම් ඒක සිත වශයෙන්
 ගත්තොත් කාමාවචර කුසල් සිතක්, කම් වශයෙන් ගත්තොත්,
 කාමාවචර කමියක්. කාමාවචර කමියකට අනුරූපව උපදින්නේ
 එතකොට එයා මනුෂ්‍ය ලෝකයේ හෝ දිව්‍ය ලෝකයේ. මොකද,
 කුසල් නිසා එයා සතර අපායේ උපදින්නේ නැහැ. එතකොට ඒක
 හොඳ, ඤාණසම්ප්‍රයුක්ත ප්‍රබල මනුෂ්‍යයෙක් වෙලා. එහෙම
 නැතිනම් මනුෂ්‍යයෙක් හෝ දෙවියෙක් වෙලා උපදිනවා. ත්‍රිභේතුක
 ප්‍රතිසංකීයක් ලබලා. ඔහුට අර විද්‍යා කුසලයක් වගේ දෙයක්
 සිහිවුණොත් ඒ විදියට තමයි වෙන්නේ. මොකද ඒ ඔහු මාභීඵල
 ලබලා නැති නිසා, එයාට අනුශ්‍ය තවම තියෙන නිසා, අනික කුසල්
 කියන දේවල් තුළ අවිද්‍යාව කියන එක උපනිශ්‍රය ප්‍රත්‍යයෙන්
 ප්‍රත්‍යවෙලා තියෙන නිසා, එයා නැවත, විද්‍යා කුසලයක් වුණාට
 එයා යම් තැනක උපදිනවා. ඒ උපදින්නේ මනුෂ්‍යලෝකයේ හෝ
 දිව්‍යලෝකයේ යි. ඒ විද්‍යා කුසල්වලින් කවදාවත් රූපාවචර
 අරූපාවචර ලෝකවල උපදින්නේ නැහැ. ඒවායේ උපදින්න නම්
 එයා රූපාවචර හෝ අරූපාවචර ධ්‍යාන ලබාගෙන තියෙන්න ඕන.
 ඒකට අනුව තමයි අරවායේ උපදින්නේ. ඒ රූපාවචර, අරූපාවර
 ධ්‍යාන සිත්වලින් ධ්‍යාන කුසල් සිත්වලින් පවා විද්‍යා කරන්න
 බැහැ. විද්‍යා වෙන්නේ නැහැ. රූපාවචර ලෝකයේ ඉන්න
 ධ්‍යානලාභියෙක් වුණත් විද්‍යා කරනවා. හැබැයි ඒ විද්‍යා

කරන්නේ රූපාවචර ධ්‍යාන සිත්වලින් නෙවෙයි. එයා කරන්නේ කාමාවචර ඥානසම්ප්‍රයුක්ත සිත්වලින් තමයි. ඒ භූමියේ වුණත් විදඹිනාව කරන්නේ.

නැවත ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලියි)... එතකොට මේ ජීවිතයේ සෝවාන් වෙච්චි කෙනෙක් නම් අපේ භාමුදුරුවනේ විදඹිනා සිත් ම පහළවෙනවානේ අපේ භාමුදුරුවනේ චුති චිත්තයක ඒ කියන්නේ මරණාසන්න ප්‍රතිසන්ධි ...

පිළිතුර:- එහෙම අනිවායභීයෙන් කියන්න බැහැ. සෝවාන් වෙලා හිටියත්, ඊට පස්සේ ඔහු විදඹිනා කරන්නේ නැතිවෙන්න පුළුවන්. ආපහු ඉතින් කාමලෝකයේ පවුල් ජීවිත ගතකරගෙන ඉන්න පුළුවන්. හැබැයි සෝවාන් වෙලා. නමුත් ඒ සෝවාන් ඵලය නිසා අර සතර අපායේ උපදින කම් ශක්තිය නසලා නිසා අපායේ උපදින්නේ නැහැ. ඔහු සෝවාන් වුනාට දන් දෙනවා. සිල් රකිනවා. භාවනාත් කරනවා. ඒකට අනුව එයාට දන්දීමේ කුසලයක් ඉදිරිපත්වෙන්නත් පුළුවන්. තෙරුවන් සරණයි.

ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලි යි) අවසරයි ස්වාමීන් වහන්ස, ... ප්‍රකාශකරලා තියෙනවා කුඹි රැලක් දැකලා, ඒ කුඹි රැල බ්‍රහ්ම ලෝකයේ හිටපු කට්ටිය තමයි කියලා ඔය කුඹි රැල හැටියට යන්නේ. ... සංසාරයේ කියෙන ඒ හය පෙන්නුම්කරන්න වෙන්න ඇති. එතකොට ඒ කට්ටිය කොහොමද ස්වාමීන් වහන්ස, බ්‍රහ්මලෝකයේ ඉඳගෙන ඊට පස්සේ කුඹි රැලක් වුනේ. ඒ ගොල්ලන් ධ්‍යාන වඩලා නැති හින්දාද? කොහොමද එක පාරට ම මෙහේ ඉඳන් සතර අපායට වැටුණේ?

පිළිතුර:- එතැන කෙලින් ම අපායට වැටුනේ නැහැ. දැන් අපට කියන්න ඒක බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවේ දී ව්‍යවහාර භාෂාවේ තියෙන්නේ ඒක මනුස්සයෙකුට මේ සසර භය හා සසරේ තියෙන අනතුර පෙන්නලා දෙන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ පිළිවෙළ කඩලා පෙන්නන්නේ නැතුව තියෙනවා. දැන් අපි කියමුකො එයා යම්කිසි බ්‍රහ්මයෙක් බ්‍රහ්මලෝකයේ ඉඳලා වුතුවෙලා මනුෂ්‍යලෝකයට ඇවිල්ලා, මනුෂ්‍යයෙක් වශයෙන් ඉපදිලා, අකුසලකම් කරලා ඔන්න ඔය විදියට අපි කියමු, ඒ කුඹියෙක්ව තිරිසන් අපායේ ඉපදුණා. ඉපදුණහම එයාට ඉතින් අපට මෙයා ගැන කියන්න පුළුවන්. මෙයා බ්‍රහ්මලෝකයේ හිටපු කෙනෙක් අද මේ කුඹියෙක් වෙලා ඉන්නේ කියලා. වුනේ කොහොම ද කියලා ඇහුවොත්, හා එයා මනුෂ්‍ය ලෝකයට ඇවිල්ලා, කම් කරලා, මෙන්න මෙතෙන්නට ආවා කියලා කියන්න පුළුවන්.

ප්‍රශ්නය:- කෙලින්ම එන්නේ නැද්ද?

පිළිතුර:- නෑ නෑ කෙලින් ම එන්නේ නැහැ. රථවිනීත සූත්‍රයේදීත්, එහෙම නැතිනම් අපි සාමාන්‍ය ගමණක් ගියා කියමුකෝ. ඥාති ගෙදරකට යනකොට අපි සමහරවිට අපේ ගෙදර තියෙන පෞද්ගලික වාහනයෙන් ගිහිල්ලා බස් එකෙන් අසවල් තැන බැහැලා ඊට පස්සේ එතැනින් අපි ත්‍රීරෝද රථයක යනවා. ආවේ මොකේද කියලා ඇහුවහම, අපි, කෙලින්ම බස්එකේ කියලා කියනවා. නමුත් පිළිවෙළ බැළුවොත් බස් එකේ ම ද ආවේ. නැහැ නේ. ආත්ත ඒ වාගේ තමයි.

ප්‍රශ්නයක්:- (අපැහැදිලියි) ස්වාමීන් වහන්ස, ගිය සැරේ සාකච්ඡාවේ දී ප්‍රශ්නයක් ආවා, වූනි සිත හවංග සිත ප්‍රතිසන්ධි සිත්වල එක ම අරමුණකට ... ඔබ වහන්සේ සඳහන් කරා අනිෂ්ඨ රූප ඉෂ්ඨ රූප ඒක පුද්ගලානුබද්ධ නැහැ නේ ද ස්වාමීන් වහන්ස. ...

පිළිතුර:- රූපය මත තමයි ඒක කියන්නේ. ඒ රූපයේ තියෙනවා ඉෂ්ඨ අනිෂ්ඨ බවක්. ඒ ඉෂ්ඨ අනිෂ්ඨබව රූපයේ තියෙන නිසා තමයි, මම ඔයට ඉස්සෙල්ලාත් කතාකරා. කෙනෙකුට ඒක පිළිබඳව සමහරවිට ඒ අරමුණ දැඩිව ගන්නවා ඇතැම් අය. ඇතැම් අරමුණු ඒවා මධ්‍යස්ථ ලෙස ගන්නවා. ඇතැම් අරමුණුවල ස්වභාවයෙන් ම සතුටක් ඇතිවෙනවා. සතුට තියෙනවා. ඒක රහතන්වහන්සේටත් තියෙනවා. ඒක සාමාන්‍ය මනුෂ්‍යයාටත් තියෙනවා. ප්‍රිය අරමුණක් කියන එක. ඒ නිසා ඒ බව අරමුණ තුළ තිබුණා. ඒ නිසා දැන් ඒ අරමුණ නිසා අපට සැපයුණ් උපදිනවා කියන එක වෙනම කතාවක්. නමුත් මේ අරමුණ තුළත් එහෙම ස්වභාවයක් තිබුණ නිසා තමයි, කෙනෙක් ඒ අරමුණ ම දැඩිව ගත්තේ, කෙනෙක් ඒ අරමුණේ සතුටුවුණේ, තව කෙනෙක් ඒ අරමුණ තුළ මධ්‍යස්ථව ගත්තේ, ඒ නිසා ආරම්භණාධිපති කියලා සඳහන්වෙන්නේ, ආරම්භණාධිපති ප්‍රත්‍ය කියලා කියන්නේ ඒ වාගේ ප්‍රබල කෙලෙස් උපදින්න හැකියාව තියෙන අරමුණුවලට තමයි, ඉෂ්ඨ අරමුණු ප්‍රතිෂ්ඨ අරමුණු කියවලා පෙන්වන්නේ.

ඊට පස්සේ ඒවා නැවත ඒ අරමුණු බෙදනවා පරිකල්ප ඉෂ්ඨාරම්මණ, පරිකල්ප අනිෂ්ඨාරම්මණ, ස්වභාව ඉෂ්ඨාරම්මණ, ස්වභාව අනිෂ්ඨාරම්මණ කියලා ඔය විදියට බෙදන්න පුළුවන්. මම කතාකළේ, ඉස්සෙල්ලා කතාකළේ, ස්වභාව ඉෂ්ඨාරම්මණ, අනිෂ්ඨාරම්මණ. ස්වභාවයෙන් ම ඉෂ්ඨානිෂ්ඨබව අරමුණක් තුළ තියෙන්න පුළුවන්. ඒකට අනුව තමයි ඔය විත්ත වීථි සකස්කරලා

තියෙන්නේ. නමුත් කෙනෙකුට පුළුවන්කම තියෙනවා
 ස්වභාවයෙන් ම අනිෂ්ඨ අරමුණක් ඉෂ්ඨය යි සලකාගන්න පුළුවන්.
 ඌරෙකුට, බල්ලෙකුට වාගේ සතෙකුට මළකුණක් ස්වභාවයෙන් ම
 අනිෂ්ඨ යි. ඒක ඒ සතාගේ කෙරෙහි ඉෂ්ඨ යි. ඉෂ්ඨබවෙහි
 සතුටුවෙලා ඒක පිළිබඳව සතුටු සිත් ඇතිකරගන්න කොට ඒකට
 කියන්නේ පරිකප්ප ඉෂ්ඨාරම්මණ, කල්පනා කිරීමෙන් ඉෂ්ඨයැයි
 සලකාගන්නා ලද. ඒ නිසා මේක, අපි අන්න ඒ. විදියට බෙදලා
 පැහැදිලිව තේරුම්ගන්න ඕනේ, එතකොට තේරුම්කරලා ගත්තහම
 එහෙම ඉෂ්ඨානිෂ්ඨ බවකුත් තියෙනවා. බොහෝවිට අපට
 වැටහෙන්නේ එහෙම එකක්. ඒ නිසා තමයි අපි සාමාන්‍ය කතාබහ
 කරනකොට මේ සැපයුක් තීරණය කරන්නේ තමන්ගේ මනසේ යි.
 ඒවා මේ බාහිර තියෙන ඒවා නෙවෙයි කියලා, ධර්මය දන්න
 කෙනෙක් කතා කරයි. අර ධර්ම නො දන්නා කෙනො ඒක අරමුණට
 ම දානවා. මේ සැප දුක අරමුණෙහුයි ආවේ කියලා. ඒ දෙක ම
 වැරදි යි. ඉතින් ඒ නිසා ඒ දෙක ම අපි බෙදලා ගන්නට ඕනේ.
 කෙනෙක් කල්පනාකරලා ඉෂ්ඨය යි සලකාගන්නවා. ඒ වාගේ ම
 බුද්ධරූප, ධර්මශ්‍රවණය වාගේ දේවල්වල සමහර අය අකැමැති
 වෙනවා. මේවා අහන්න අකැමැති යි. ඒවා කල්පනා කිරීමෙන්
 අනිෂ්ඨ බවට පත්කරගත්තේ. ඒක වෙන්තේ මේ පඤ්චායතනය
 හරහා නෙවෙයි. මනෝවිඤ්ඤාණයෙන් ම යි ඒක ඉෂ්ඨ-අනිෂ්ඨ
 තීරණය වෙන්නේ. එතැන කමී සකස්වෙනවා. නමුත් අතන අරමුණ
 ඉෂ්ඨවුණා කියලා ඉෂ්ඨ අරමුණක් අරමුණුවෙලා චක්ඛුවිඤ්ඤාණය
 ඉපදුණාට, ඒක කමී නෙවෙයි. ඒවා විපාක වශයෙන් පහළවෙන
 ඒවා යි.

ඒ නිසා ස්වභාවයෙන් ම ඉෂ්ඨ අනිෂ්ඨ අරමුණුත් තියෙනවා. කල්පනාකිරීමෙන් ඉෂ්ඨ-අනිෂ්ඨබව ඇතිකරගත්තු ස්වභාවයත් තියෙනවා.

තවත් ප්‍රශ්නයක්:- (අපැහැදිලියි) දැන් අපි අර ද්විභේදක, ත්‍රිභේදක වගේ වගේ ... එතකොට ස්වාමීන් වහන්ස කෙනෙකුට හිතෙන්න පුළුවන් දැන් අපි මොකක් හරි පින්කමක් කරලා ඒ ගැන නැවැත හිතනකොට, මෙයා මේ පින්කමේ කුසල ධර්ම බලාපොරොත්තුවෙන් ම පින්කරනවා වාගේ ... පුළුවන්. දැන් ඔය තව ... තියෙනවා නේ පින්පොත කියලා තමන් කරපු පින් නැවැත නැවැත මතක්කිරීම වාගේ දේවල්. ඒවා ඇත්තට ස්වාමීන් වහන්ස නරක දේවල් නෙවෙයි නේ ද? කළයුතු බවයි තියෙන්නේ. ඒක හරි ද ස්වාමීන් වහන්ස?

පිළිතුර:- ඔව්. ඒවා නරක දේවල් නෙවෙයි. මොකද අපි පින් කරලා මෙහෙමයි අපට ඒක බුද්ධිමත්ව වෙන්න ඕන. කරපු පින් පිළිබඳව ලෝභය ඇතිකරගන්නත් පුළුවන්. ඒක නිසා නේ කියන්නේ කුසල ධර්මං පටිච්ච අකුසල ධර්මං උප්පජ්ජති ආරම්භණ පච්චයෙන පච්චයො. කුසල ධර්මයක් අරමුණුවෙලා අකුසලයක් උපදින්නත් පුළුවන්. ඒ නිසා අපි හැම වෙලාවේ ම නුවණින් ඒ කරපු කුසල් පිළිබඳව සිතන්න පුළුවන්කම තියෙන්න ඕන. ඒ වාගේ ම කුසලය පිළිබඳව තණ්හාව ආසාව ඇතිනොකරගෙන, ඒ කියන්නේ අපි සසර භවයක් ප්‍රාර්ථනා නොකර, කළ කළ කුසල් අපි සිහි කර කර අපි අනේ මේ කුසලය මට සසර ගෙවාගන්න නිවන් පිණිස ධර්මයක් ශ්‍රවණය කරන්න, සත්පුරුෂයින් අහුවෙන්න මේ කුසලය මට හේතු වෙන්න කියලා ඒ කුසල් සිහිකරගෙන අපි ප්‍රාර්ථනා කරමු, ඒකත්

හොඳ යහපත් ක්‍රියාවක්. ඉතින් ඒ නිසා පින්පොත කියලා මමත් අහලා තියෙනවා. සකස් කරලා ඇතැම් අය ඒක කරනවා. ඉතින් ඒක නිසා ඒ පින්පොත දිහා බලන ආකාරයක් තියෙනවා. ඒ නිසා ඒක සසර යන විදියට බලන්නත් පුළුවන්. සසර ගැලවෙන විදියට බලන්නත් පුළුවන්. ඉතින් ඒක නිසා අපි යහපත් කෙනෙක් නම්, නුවණින් කරන කෙනෙක් නම් ඒක බොහෝ ම හොඳ ක්‍රියාවක්. කරපු කුසල් නැවැත නැවැත සිහි කර කර, ඒවා පිළිබඳව නුවණින් යෝනියෝමනසිකාර ඇතිකර ගැනීම බොහෝ ම හොඳ දෙයක්. තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- අර ඔබ වහන්සේ කිව්වා නේ, දැන් කතා කරා නේ සන්තීරණ සිත් තුණක්. ඒ තුණෙන් ස්වාමීන් වහන්ස, ප්‍රවෘත්ති විපාක වලදී ... කුසල විපාක දෝමනස්ස සහගත සන්තීරණ සිතෙන් ස්වාමීන් වහන්ස, එතකොට ඒ සිත සාමාන්‍යයෙන් ස්වාමීන් වහන්ස, ප්‍රායෝගිකව අපට මොන වාගේ වෙලාවක ද ඒක අපට ඇතිවෙන්නේ? ස්වාමීන් වහන්ස? උදාහරණයක් වශයෙන් දෙන්න පුළුවන් ද?

පිළිතුර:- උදාහරණයක් වශයෙන් අපි කියමුකෝ අපට බුද්ධ දර්ශනයක් දකින්න ලැබෙනවා. තව, ධර්මයක් ශ්‍රවණය කරන්න ලැබෙනවා. හොඳ ධර්මයක් ශ්‍රවණය කරන්න ලැබෙනවා. එතකොට අපි ඒ බුදුරුවක් දකිනකොට සංඝ දර්ශනයක් වගේ දෙයක දී අපට ඉස්සරෝ ම පහළවෙන්නේ වක්ඛවිඤ්ඤාණ සිත යි. පහළවෙලා, අපි කියමුකෝ බුදුරුවක් චෛත්‍යයක් දැකීම වාගේ වක්ඛ විඤ්ඤාණ සිත පහළවෙනවා. රුවන්වැලි සෑය. ඊට අනතුරුව, මේක හුදු පෙනීම් මාත්‍රයක් විතර යි. ඒ අරමුණ පිළිගනිමින්

සම්පට්ඨිෂණ සිතක් පහළවෙලා එතකොට එයාට සන්තීරණ සිතක් උපදිනවා. එතකොට ඒක අතිඉෂ්ඨ අරමුණක්. ඒ ඉෂ්ඨ අරමුණේ එයාට ඒ සන්තීරණ සිත විපාක වශයෙන් පහළවෙනවා. එතකොට එයාට ප්‍රචාත්ති විපාකයක්. දැන් එයාට ධර්මයක් ශ්‍රවණය කරන්න ලැබෙන එක කුසල කමයක විපාකයක්. බුද්ධ දර්ශනයක් දකින්න ලැබෙන එක, සංඝ දර්ශනයක්, චෛත්‍යයක් වගේ මේ දේවල් හොඳ ඉෂ්ඨ අරමුණු, එයාට දකින්න ලැබෙනවා. ඉතින් ඒ ඔක්කෝම එයාට විපාක වශයෙන් මේ කියන, දැන් ඒකේ මම කියන්නේ නැහැ, ඒක හඳුනාගෙන අපි සතුවුවෙලා, ඒකේ තව තව කුසල කම් ඇතිකරගන්නා අවස්ථාවන් තියෙනවා. නමුත් ඒක පටලවාගන්න එපා. නමුත් මේකේ සිතේ ඇතුළාන්ත්‍රයට ගත්තහම ඒ සිත මුල්වරට යි අපේ වක්ඛවිඤ්ඤාණයට හම්බවෙලා, ඒ අරමුණ පිළිබඳව පිළිඅරගෙන, ඒ අරමුණ පිළිබඳව තීරණය කරන අවස්ථාව ගත්තහම අන්න ඒ අවස්ථාවේ ඔහුට පහළවෙලා තිබුණේ, දිට්ඨධර්මවේදණීය වශයෙන් ඔහුට පහළවෙව්වි ප්‍රචාත්ති විපාක වශයෙන් ඒ චෛත්‍ය දර්ශනය, බුද්ධ දර්ශනය වාගේ, ඒවා අරමුණු කරගෙන, ප්‍රචාත්ති විපාක වශයෙන් පහළවෙව්වි කුසල විපාක සන්තීරණ සිත යි. පැහැදිලි ද?

ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලියි) අර ආලම්බන හෙදයෙන් ඔබ වහන්සේ දේශනා කරපු, එක බොහොම ප්‍රයෝජනවත් වගේ ස්වාමීන් වහන්ස. මොකද, මට ඔය ඔබවහන්සේගේ විස්තරය වෙන කොට මට තේරෙනවා. මට තේරුන දෙයක් තමයි දැන් ඒ කියන්නේ දැන් අරමුණු නේ එන්නේ දැන් අතීත අරමුණ හරි, වර්තමාන අරමුණ හරි අර භූමියේ අරමුණ හරි, මේ භූමියේ අරමුණ හරි මොනවා හරි නේ නිතර එන්නේ. මැරෙණකොට හරි, හැම තිස්සේ ම හරි,

අරමුණු එනවා. එතකොට අපි මේක අර්ථ දක්වගෙන අල්ලාගන්න නිසා නේ දැන් ඒ භූමිවල ඒ ඒ භූමිවල උපදින්නේ. ඒක වගේ නේද ලොකුම දේ අපට මේක තේරුම්ගන්න ඕන. මේ හැම භවයක් ම වෙන්තේ අපි මේ එන අරමුණ අල්ලාගෙන ... හදාගත්ත නිසා යි. ඉතින් මට හිතෙනවා, ඔබ වහන්සේ අර කිව්වා නේ පරමාර්ථ ආරම්භණයක් කියලා එකක්. මතක් කළා මිසක් ඒක අර ලිස්ට් එකේ තිබුනේ නැහැ. මම කැමැතියි ඒකේ ... හැබැයි ඔබ වහන්සේ ඒකෙදී කිව්වා අර ...ලම්බණයක් කියන තැන. කිව්වේ. ඒක කොහොම ද, පරමාර්ථ විදියට නේ අපි... අරමුණු අපි නිතරම අතහරින ගන්නවා නම් ඒක අර විෂේෂ ඥානයකින් දකිනවා වාගේ වෙන්නත් පුළුවන් නේ. ඒකේ සම්බන්ධය මොකක් ද ස්වාමීන් වහන්ස ... ලම්බනයක් වෙන්තේ කොහොම ද පරමාර්ථ ...

පිළිතුර:- හොඳ ප්‍රශ්නයක් ඒක. සාමාන්‍යයෙන් අපි තුන්කාලයකට බෙදන්නේ ඇත්තා වූ ධර්මයක්. නැති දේක කාලයක් තීරණය කරන්න බැහැ නේ. එතකොට ඒ නිසා අපි කියමුකො, ශබ්දයක් කියන එකක් ඇතිවීමත් තියෙනවා, නැතිවීමත් තියෙනවා. ඊට පස්සේ ඒකේ පැවැත්මත් තියෙනවා. ඒ ඔක්කෝම පරමාර්ථ ධර්මයන්ගේ ලක්ෂණ යි. එතකොට ඒ අනුරූපව තමයි අපි පරමාර්ථයක් තීරණය කරන්නේ. ඒක පරමාර්ථයක් කියලා තීරණය ගන්නේ ඒකට තුන් කාලයක් තියෙනවා නම්, ඒකේ අනිත්‍යබව, දුක්ඛව, අනාත්මබව කියන මේ ලක්ෂණ තියෙනවා නම්, ඒක පරමාර්ථ ධර්මයක්.

යම් ධර්මයකට මේ තුන්කාලය පනවන්න බැරි නම්, අපි කියමුකො මනුෂ්‍යයා කියන එකේ අපට කාලයක් පනවන්න බැහැ. මනුෂ්‍යයාගේ ඇතිවීම, මනුෂ්‍යයාගේ නැතිවීම කියලා අතීත මනුෂ්‍යයා, වර්තමාණ මනුෂ්‍යයා, කියලා අපි සම්මුති ලෝකයේ

කිව්වට, එහෙම මනුෂ්‍යයා කියන අදහසේ කාලයක් පනවන්න බැහැ. මනුෂ්‍යයා කියන අදහසේ අතීතයාව, දුක්බව, අනාත්මබව පනවන්න බැහැ. ඉතින් අන්න ඒ නිසා අතීත අරමුණක් නම් ඒක පරමාර්ථයක් ම යි. අනාගත අරමුණක් නම්, වර්තමාන අරමුණක් නම් ඒක පරමාර්ථයක් ම යි. සම්මුති අරමුණුවල එහෙම අතීත-වර්තමාන-අනාගත බෙදන්න බැහැ. ඉතින් ඒ නිසා තමයි ඒ කාලයකට අයිති දේවල් අපි රූපය ගන්නකොට, වේදනාව ගන්නකොට, අපි කියනවා අතීත-වර්තමාන-අනාගත. අතීත රූපයක්, රූපස්කන්ධය. කියනකොට අපි තේරුම්ගන්න ඕන මේ අතීත රූපස්කන්ධය කියලා කියන්නේ මේ අතීතයේ නිරුද්ධවෙච්චි එක්කෝ වණ්ණයක්, ගබ්ඳයක්, මේ එකක් මිසක අතීතයේ අපි දැකපු ගෙවල් දොරවල් යාන වාහන වලට නෙවෙයි නේ රූපස්කන්ධය කිව්වේ. ඒවා ප්‍රඥප්ති යි. රූපස්කන්ධය කියලා ගෙවල් දොරවල් යාන වාහනවලට කියන්නෙන් නැහැ. නමුත් අපි මුලාවෙනවා ඒකට රූපස්කන්ධය කියලා. ඒක අපේ මුලාව යි. නමුත් අපි රූපස්කන්ධය කියලා කියනවා නම් ඒ කිව්වේ පරමාර්ථ ධර්ම කොට්ඨාශයකටමයි. ඉතින් ඒ නිසා එතැන තියෙන්නේ පරමාර්ථ ධර්මයෝ කියලා පැහැදිළිකළේ. පැහැදිළි ද?

නැවත ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලියි) ටිකක් පැහැදිලියි ස්වාමීන් වහන්ස, ඒ කියන්නේ අර විදගීනා ඤාණ ... විදියට අරගෙන ... බලාගෙන යනකොට එතකොට ස්වාමීන් වහන්ස එතැන ආලම්බණය?

පිළිතුර: ඔව් විදර්ශනා අරමුණක් දිහා බලනකොට විදර්ශනාවේ අපි ධාතු වශයෙන් මෙනෙහිකරනවා කෙනෙක් පය්වි ධාතුව වශයෙන්. එතකොට එයාට පුළුවන්කම තියෙනවා වර්තමානයේ කයට දැනිවි තදගතිය අරමුණුවෙලා මරණයත් සිද්ධවෙන්නේ. එතකොට ඒ මරණය වර්තමාන අරමුණක් වර්තමාන පරමාර්ථ

ආරම්භයක්. කායද්වාරය හරහා සිද්ධවෙව්වි එකක්. යම්කිසි කෙනෙකුට ඔහු දැකපු පයව් ධාතුව පිළිබඳ දැනිවිව් තදගතිය සිහිවෙන්න පුළුවන්. එතකොට එහෙම නැතිනම් දැකපු වණිය විදහිනා කරපු ශබ්දය පිළිබඳව ඔහුට අරමුණු කරන්න පුළුවන්. එතකොට එයාට වෙලා තියෙන්නේ අතීත පයවිය තමයි ඒ වෙලාවේ අරමුණු වුණේ. ඒ මොහොතේ කයට ගැටිවිව් එක නෙවයි. අතීතයේ ඒ තදබව මෙනෙහිකරලා යම් විදහිනා ඤාණයක් උපදවාගන්නා නම් ඒක සිහිවෙලා ඔහුට ඒ තද ගතිය අරමුණුවෙලා කුසල් සිතක් ඉපදුණේ. ඒකට අනුවත් ඔහුගේ මරණාසන්න මරණය සිද්ධවෙන්න පුළුවන්.

ප්‍රශ්නකරු: හොඳයි ස්වාමීන් වහන්ස මට තේරුනා.

හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණ යි.

ඒ වාගේ ම කෙනෙකුට නුවණක් තියෙනවා නම්, ධර්මඥානය තියෙනවා නම්, ධර්මය පුරුදුකරලා, තමන්ගේ මරණාසන්න මොහොතේ දී යම් සිතේ දුච්ඡතාවයක් නිසා තමන්ට අකුසල කමයක් ඉදිරිපත්වෙච්චි වෙලාවක, තමන්ට ධර්මඥානය අනුව ඒක වෙනුවට යෝනිසෝ මනසිකාරය උපදවාගෙන සමහරවිට තමන්ගේ ප්‍රතිසංකීය වෙනස්කරගන්න පුළුවන් හැකියාවක් තියෙනවා. ඒ ප්‍රතිසංකීය වෙනස්කරගන්න නම්, තමන්ට ඒ පිළිබඳව අවබෝධයක්, ධර්මඥානයක් තියෙන්න ඕන. එහෙම කෙනාට පුළුවන් ප්‍රතිසංකීයක් වෙනස්කරන්නට.

හැබැයි කෙනෙකුට උපන්න ජීවිතයේ දී, ඒ ලැබෙන ප්‍රවෘත්ති විපාක පිළිබඳව ගත්තහම, ඒ ප්‍රවෘත්ති විපාක ලැබෙන කමය අපට වෙනස්කරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. කමය අපට මේ යෝනිසෝමනසිකාර බලයෙන් අහෝසිකරනවා කියලා එකක් කරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. අප තුළ අවිද්‍යාව අප්‍රහීණව පවතිනවා නම්, අනුශය ධර්මයන් අප්‍රහීණව පවතිනවා නම්, ඒ අනුශය තියන තාක් කල් ඒ කමයට අනුරූපව විපාක අපට විවිධ ආකාරයෙන් ලැබෙන්න පුළුවන්. නුවණැති කෙනෙකුට ඒ විපාකය දෙන්න තියෙන පරිසරය වෙනස් කිරීමේ හෝ, අවස්ථාවට ඉඩ නො දීමෙන් හෝ ඒ විපාකය ලැබෙන්න තියෙන කාලය වෙනස්කරගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා.